

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINĖS SAUGOS ĮSTATYMO NR. VIII-971
PAKEITIMO ĮSTATYMO IR SUSIJUSIŲ KITŲ ĮSTATYMŲ PAKEITIMO ĮSTATYMŲ
PROJEKTŲ

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Ekstremaliųjų situacijų, susijusių su 2020 m. koronavirusinės infekcijos COVID-19 plitimo, 2019 m. spalio 16 d. Alytaus miesto padangų perdirbimo uždarojoje akcinėje bendrovėje „Ekologistika“ kilusiu gaisru, valdymas atskleidė Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatyme (toliau – CSI) reglamentuoto civilinės saugos sistemos ir jos subjektų pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms, prevencijos ir ekstremaliųjų situacijų valdymo mechanizmo organizavimo ir veikimo trūkumus. Taip pat, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės atlikto audito „Institucijų pasirengimas reaguoti į ekstremaliasias situacijas“ 2022 m. vasario 9 d. ataskaitoje Nr. VAE-1, atskleista, kad šiuo metu reglamentuotas pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms ir jų valdymo mechanizmas veikia neefektyviai, nepakankamai koordinuojama civilinės saugos sistemos subjektų veikla civilinės saugos srityje. Nepakankamai ir neaiškiai reglamentuotas pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms organizavimo ir kontrolės mechanizmas, institucijų funkcijos pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms organizavimo ir kontrolės procese, neaiškus atsakomybės paskirstymas ir kt.

Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme (toliau – NSPI) nustatyta, kad krizių valdymo sistema kuriama ir plėtojama grėsmę nacionaliniam saugumui keliantiems reiškiniams prognozuoti, stebėti, prevencinėms priemonėms parengti ir vykdyti, krizėms nustatyti bei valdyti, padariniams pašalinti, tačiau krizių valdymo mechanizmas įstatymuose neišplėtotas.

Civilinė sauga yra labai svarbi nacionalinės krizių valdymo sistemos dalis. Nesuvaldytos arba didelio masto, sudėtingos ir daug resursų reikalaujančios ekstremaliosios situacijos (pavyzdžiui dideli migrantų srautai, branduolinė avarija, didelio masto ar pavojingų objektų gaisrai, teroro aktai ir kt.) gali eskaluotis į krizes ir kelti grėsmę nacionaliniam saugumui. Galimi kompleksiniai įvykių scenarijai, kai į krizės sprendimą vienu metu turėtų įsitraukti ir civilinės, ir krašto apsaugos sistemos institucijos. Valstybė turi būti pasirengusi reaguoti į įvairias grėsmes ir bet kokiomis sąlygomis užtikrinti gyvybiškai svarbių funkcijų vykdymo tęstinumą. Tam reikalingas aiškiai valdomas, gerai koordinuotas grėsmių vertinimo, prevencijos ir atsako į jas mechanizmas, kuriame dalyvautų visos valstybės ir savivaldybių institucijos, nevyriausybinės organizacijos ir visuomenė. Itin svarbu užtikrinti, kad pasirengimas reaguoti į grėsmes taptų integralia institucijų veiklos dalimi, – tam būtų planuojami veiksmai, skiriami ištekliai. Todėl kyla poreikis pertvarkyti (integruojant) krizių valdymo ir civilinės saugos sistemas ir įgyvendinti visuotinio saugumo principą, grindžiamą bendrais krizių valdymo ir civilinės saugos sistemų suderinamumo ir plėtojimo pagrindais ir principais.

Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo Nr. VIII-971 pakeitimo įstatymo (toliau – KVCSI), Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 526, 536 ir 589 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 526¹ straipsniu įstatymo, Lietuvos Respublikos branduolinės energijos įstatymo Nr. I-1613 38 ir 39 straipsnių pakeitimo ir 8 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo, Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo Nr. VIII-1973 2, 45, 46, 57, 62 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo Nr. IX-884 2, 5, 6, 13 ir 33 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos ginkluotos gynybos ir pasipriešinimo agresijai įstatymo Nr. VIII-1856 10 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo Nr. VIII-723 2 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos karinės jėgos naudojimo statuto 2 ir 13 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymo Nr. I-1623 2, 6 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos naftos produktų ir naftos valstybės atsargų įstatymo Nr. IX-986 2 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo Nr. VIII-49 priedėlio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos nepaprastosios padėties

įstatymo Nr. IX-938 2, 3, 6, 12, 13, 14, 15, 16, 20, 21, 22, 24, 27, 29 ir 31 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo Nr. VIII-375 9, 14, 15, 18 ir 33 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatymo Nr. VIII-1908 2, 3, 4 ir 13 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo Nr. I-1553 21 straipsnio pakeitimo ir įstatymo papildymo 18¹ straipsniu įstatymo, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo NR. VIII-1234 8 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo Nr. I-464 22, 23, 37 ir 44¹ straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 20¹ straipsniu įstatymo, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo NR. VIII-1316 1 priedo pakeitimo įstatymo projektai parengti siekiant:

- sudaryti teisinės prielaidas Nacionalinį krizių valdymo centrą steigti ne kaip atskirą biudžetinę įstaigą, bet kaip Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos struktūrinį padalinį;
- apjungti krizių valdymo ir civilinės saugos sistemas, atsisakant Vyriausybės ekstremalių situacijų komisijos (toliau – VESK), savivaldybių ekstremalių situacijų komisijų, kaip perteklinių grandžių;
- pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms ir krizėms, grėsmių stebėsenos ir vertinimo procesus konsoliduoti Lietuvos Respublikos Vyriausybės lygmenyje, tam įsteigiant Nacionalinį krizių valdymo centrą;
- aiškiai reglamentuoti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, atsakomybę už parengtą krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms šių institucijų veiklos (valdymo) srityse (įtvirtinamas institucinės atsakomybės principas);
- reglamentuoti nevyriausybinių organizacijų (NVO) pasitelkimą krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymui ir padarinių šalinimui, NVO pajėgų pasirengimą ir mokymą;
- sudaryti teisinės prielaidas koordinuotam ir efektyviam pasirengimui valdyti krizes ir ekstremalias situacijas, jų prevencijai, nuolatinei situacijų stebėsenai, vertinimui ir veiksmingam krizių bei ekstremaliųjų situacijų valdymui.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanclerio 2021 m. lapkričio 12 d. įsakymu Nr. V-163 sudaryta darbo grupė. Įstatymų projektų derinimą su suinteresuotais subjektais ir visuomene organizavo ir koordinavo Vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo politikos grupės (vadovas Darius Domarkas, tel. (8 5) 271 8881, el. p. darius.domarkas@vrm.lt) vyresnysis patarėjas Darius Vasaris, tel. (8 5) 271 7138, el. p. darius.vasaris@vrm.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

CSĮ 2 straipsnyje nustatyta, kad Civilinė sauga, tai veikla, apimanti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų ir gyventojų pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms, veiksmus joms gresiant ar susidarius, ekstremaliųjų situacijų likvidavimą ir jų padarinių šalinimą. Šiuo metu CSĮ neregamentuota sąveika su krizių valdymo sistema, o krizės sąvoka apibrėžta Lietuvos Respublikos nepaprastosios padėties įstatyme (toliau – NPI).

CSĮ 3 straipsnyje nustatyta, kokie subjektai sudaro civilinės saugos sistemą, CSĮ 9–14, 16 ir 19 straipsniuose reglamentuotos civilinės saugos sistemos subjektų funkcijos. Civilinės saugos sistemos subjektų funkcijos reglamentuotos neišsamiai, neaiškiai apibrėžtos civilinės saugos sistemos subjektų kompetencijos, todėl praktinėje veikloje kyla veiklos organizavimo problemų. CSĮ 12 straipsnyje nustatyta Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – PAGD) kompetencija civilinės saugos srityje. NSPĮ ir CSĮ civilinės saugos organizavimo ir koordinavimo funkcija priskirta Vidaus reikalų ministerijos (toliau – VRM) valdymo sričiai ir PAGD. Pagal NSPĮ VRM valdymo sričiai priklausanti viešąjį saugumą užtikrinanti įstaiga – PAGD – organizuoja ir koordinuoja civilinę saugą, priešgaisrinę saugą ir gelbėjimo darbus. Pagal CSĮ, VRM koordinuoja civilinės saugos sistemos subjektų, išskyrus Vyriausybę, veiklą įgyvendinant jų kompetencijai priskirtus civilinės saugos sistemos uždavinius. PAGD yra civilinės saugos sistemos

institucija, pagal kompetenciją vadovaujanti civilinės saugos sistemos veiklai; koordinuojanti ekstremaliųjų situacijų prevencijos vykdymą; planuojanti valstybės pasirengimą įgyvendinti civilinės saugos sistemos uždavinius ekstremaliųjų situacijų metu. Civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos paskirtis – apsaugoti gyventojus nuo nelaimių karo ir taikos metu, jiems patiems šioje veikloje aktyviai dalyvaujant. Nors CSĮ nustatyta, kad PAGD yra civilinės saugos sistemos institucija, pagal kompetenciją vadovaujanti civilinės saugos sistemos veiklai, tačiau PAGD nesuteikta pakankamai įgaliojimų vadovauti civilinės saugos sistemai, dėl to ekstremaliųjų situacijų valdymo sistema valstybės lygmeniu yra neefektyvi ir nepritaikyta veiksmingai ir operatyviai reaguoti į valstybės lygio ekstremaliasias situacijas, pasižyminčias kompleksiskumu ir poveikiu įvairioms sritims vienu metu. Tam daro įtaką ir tai, kad pasirengimo didelio ir kompleksinio poveikio ekstremaliosioms situacijoms koordinavimas PAGD lygmeniu yra fragmentuotas ir neefektyvus (koordinavimas netinkamu lygmeniu).

CSĮ 11 straipsnyje yra reglamentuotas savivaldybės ekstremaliųjų situacijų komisijos ir VESK sudarymas, jų funkcijos ir įgaliojimai. VESK, į kurios sudėtį įeina visi ministrai (komisijos pirmininkas – vidaus reikalų ministras), Vyriausybės kancleris, Lietuvos kariuomenės Gynybos štabo, policijos, PAGD, Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie VRM ir Valstybės saugumo departamento vadovai, teikia Vyriausybei pasiūlymus dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo ar atšaukimo, valstybės ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo paskyrimo, priima sprendimus, reikalingus gresiančiai ar susidariusiai ekstremaliajai situacijai valdyti. Taip pat VESK aptaria šalies civilinės saugos sistemos būklę, vertina valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pasirengimą reaguoti į ekstremaliasias situacijas ir imasi priemonių jam gerinti; priima sprendimus, reikalingus gresiančiai ar susidariusiai ekstremaliajai situacijai valdyti; teikia Vyriausybei pasiūlymus dėl valstybės rezervo civilinės saugos priemonių atsargų naudojimo, atlieka kitas Vyriausybės nustatytas su civilinės saugos sistemos uždavinių įgyvendinimu susijusias funkcijas.

Savivaldybės ekstremaliųjų situacijų komisija aptaria savivaldybės civilinės saugos sistemos būklę, vertina savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų ir ūkio subjektų pasirengimą reaguoti į ekstremaliasias situacijas ir imasi priemonių jam gerinti, priima sprendimus, reikalingus gresiančiai ar susidariusiai ekstremaliajai situacijai valdyti, teikia PAGD siūlymus dėl valstybės rezervo civilinės saugos priemonių atsargų naudojimo ekstremaliųjų situacijų metu, teikia visuomenei informaciją apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją, padarinių šalinimą ir vykdomas priemones gyventojų ir turto apsaugai užtikrinti ir kt.

Šios CSĮ nuostatos nepakankamai aiškiai ir išsamiai reglamentuoja minėtų komisijų veiklos ribas ir atsakomybes, nors joms suteikti įgaliojimai priimti sprendimus, reikalingus gresiančiai ar susidariusiai ekstremaliajai situacijai valdyti, tačiau praktikoje dėl komisijas sudarančių didelio skaičiaus narių, jos negali nuolat ir skubiai susirinkti, todėl neužtikrinamas skubių sprendimų priėmimas. Taip pat, minėtos komisijos savo sprendimus įformina posėdžių protokolais, kurie nepriskiriami teisės aktams, neaiškus jų galiojimo ir kontrolės mechanizmas, todėl nuolat kyla problemų su minėtų komisijų sprendimų privalomumu ir vykdymo užtikrinimu.

CSĮ 13 straipsnyje nustatyta ministerijų ir kitų valstybės institucijų ir įstaigų kompetencija civilinės saugos srityje. Tačiau CSĮ nustatyta tik ministerijos ir kitos valstybės institucijos ir įstaigos pareiga gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai užtikrinti jų kompetencijai priskirtų funkcijų vykdymą. Todėl praktikoje civilinės saugos sistemos parengčiai ministrų valdymo srityse užtikrinti skiriamas fragmentuotas ir nepakankamas dėmesys. Šiuo metu nustatyta, kad ministerijų ir kitų valstybės institucijų ir įstaigų veiklai civilinės saugos srityje vadovauja jų vadovai arba įgalioti asmenys. Ministerijose ir kitose valstybės institucijose ir įstaigose, kurių sąrašą tvirtina Vyriausybė, steigiami operacijų centrai, tačiau civilinės saugos stiprinimui ir kompetencijoms neskiriamas pakankamas dėmesys. To pavyzdys – civilinės saugos funkcijos valstybės ir savivaldos institucijose bei įstaigose priskiriamos žemesnio (specialistų) lygio tarnautojams, kurie, paprastai, turi ir papildomų funkcijų. Tai lemia fragmentuotą, nepakankamą požiūrį į civilinę saugą ir neužtikrina tinkamos civilinės saugos sistemos parengties tiek savivaldybėse, tiek ministerijose ir kitose valstybės institucijose.

CSĮ 14 straipsnyje nustatyta savivaldybės administracijos direktoriaus kompetencija civilinės saugos srityje. Praktikoje pastebimas didelis atotrūkis ir nesuformuoti funkciniai ryšiai tarp savivaldos ir valstybės ekstremaliųjų situacijų valdymo lygmenų. Savivaldybės ne visada sulaukia reikiamos pagalbos iš valstybės institucijų.

CSĮ 15–16 straipsniuose nustatytos ūkio subjektų ir kitų įstaigų teisės ir pareigos, funkcijos civilinės saugos srityje.

CSĮ 18 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad neatidėliotinais atvejais, kai kyla didelis pavojus gyventojų gyvybei, sveikatai, aplinkai ar turtui, visi ūkio subjektai ir kitos įstaigos savivaldybės administracijos direktoriaus reikalavimu teikia turimus materialinius išteklius. Neatidėliotinių atvejų samprata įstatyme neatskleidžiama, todėl praktikoje kyla neaiškumų dėl šios nuostatos taikymo. Kartu nėra aiškiai nustatytas ir materialinių išteklių pasitelkimo mechanizmas, kai galimų pasitelkti savivaldybės materialinių išteklių nepakanka. Tai kliudo efektyviai sutelkti materialinius išteklius, reikalingus ekstremaliosioms situacijoms likviduoti.

CSĮ 19 straipsnyje nurodyta, kas priskiriama civilinės saugos sistemos pajėgoms, tačiau šioms pajėgoms nėra priskirtos aplinkos apsaugos pajėgos, kurių reagavimas, susidarius ekstremaliosioms situacijoms, yra svarbus, taip pat nustatyta, kad parengtų savanorių ir asociacijų pajėgos gali dalyvauti, kai atliekami gelbėjimo, paieškos ir neatidėliotini darbai, tačiau lieka neaišku, kaip ir kas juos pasitelkia minėtiems darbams. Taip pat į civilinės saugos sistemos pajėgų sudėtį neįtrauktos nevyriausybinės organizacijos.

CSĮ 23 straipsnyje yra reglamentuotas civilinės saugos mokymas, tačiau nuostatomis dėl atskirų kategorijų asmenų mokymo trūksta aiškumo. Nors CSĮ 19 straipsnyje numatyta galimybė *parengtų* savanorių ir asociacijų pajėgoms dalyvauti, kai atliekami gelbėjimo, paieškos ir neatidėliotini darbai, tačiau CSĮ nereglamentuotas savanorių ir asociacijų pajėgų mokymas gelbėjimo, paieškos ir neatidėliotiniems darbams atlikti.

CSĮ 25 straipsnio 3 dalis nėra suderinta su Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo nuostatomis.

CSĮ 26 straipsnyje reglamentuojami ekstremaliųjų situacijų lygiai. Nustatyti du ekstremaliųjų situacijų valdymo lygiai – valstybės ir savivaldybių, atitinkamai ekstremaliosios situacijos skirstomos į savivaldybės ir valstybės lygio. Savivaldybės valdymo lygis skirtas valdyti tokioms ekstremaliosioms situacijoms, kurių padariniai šalinami savivaldybėje esančiomis civilinės saugos sistemos pajėgomis ir naudojami savivaldybėje ar valstybės rezerve turimi arba iš kitų savivaldybių gauti materialiniai ištekliai, o ekstremaliosios situacijos padarinių išplitimo ribos neviršija trijų savivaldybių teritorijų ribų. Praktika rodo, kad daugiau nei 90 proc. per metus skelbiamų ekstremaliųjų situacijų yra savivaldybės lygio (nekeliančios didelio pavojaus valstybės mastu). Civilinės saugos sistema valdant nedidelio masto ekstremalias situacijas veikia pakankamai sklandžiai. Vis dėlto kai kuriais atvejais ir savivaldybės lygio ekstremaliajai situacijai valdyti, padariniams likviduoti gali būti tikslingas veiksmų, išteklių pasitelkimo, komunikacijos koordinavimas aukštesniu nei savivaldybės lygmeniu (pvz., per kompetentingų ministerijų įsitraukimą). Tačiau, nustatant koordinavimą aukštesniu lygmeniu, neketinama pašalinti savivaldybės atsakomybės už ekstremaliosios situacijos suvaldymą. Valstybės ekstremaliosios situacijos valdymo lygis skirtas valdyti tokiai ekstremaliajai situacijai, kurios padariniai šalinami keliose savivaldybėse esančiomis civilinės saugos sistemos pajėgomis, naudojami savivaldybėse arba valstybės rezerve turimi materialiniai ištekliai, o ekstremaliosios situacijos padarinių išplitimo ribos viršija trijų savivaldybių teritorijų ribas, arba kai savivaldybės lygio ekstremali situacija trunka ilgiau kaip 6 mėnesius. Nuo 2010 m. Lietuvoje iš viso buvo paskelbtos 7 valstybės lygio ekstremaliosios situacijos. Savivaldybės lygio ekstremaliųjų situacijų valdymo praktiką (ypač dėl Alytaus miesto padangų perdurbimo uždarojoje akcinėje bendrovėje „Ekologistika“ kilusio gaisro) parodė, kad savivaldybės lygio ekstremaliosios situacijos kriterijus dėl padarinių išplitimo ribos neviršijančios trijų savivaldybių teritorijų ribų yra nepagrįstas, nes ekstremaliajai situacijai išplitus į daugiau nei vieną savivaldybę, savivaldybės negeba tinkamai koordinuoti veiksmų suvaldydamos ekstremaliają situaciją, nes didžiausią dėmesį kiekviena iš jų kreipia tik į ekstremaliosios situacijos padarinius savo

savivaldybės teritorijoje. Be to, kilus didesnei ekstremaliajai situacijai net ir vienoje savivaldybėje, savivaldybė dažnai kreipiasi pagalbos į Vyriausybę.

CSĮ 27 straipsnyje reglamentuojamas ekstremaliųjų situacijų valdymas yra nepakankamas ir neaiškus. Neaišku, kaip organizuojami neatidėliotini darbai gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai, kas už juos atsakingas, kaip ir kas organizuoja ekstremaliosios situacijos paskelbimą, kas ir už ką atsakingas paskelbus ekstremaliąją situaciją ir kt.

Be to, Valstybės lygio ekstremaliųjų situacijų valdymo mechanizmas (institucinė sąranga) nelankstus, neužtikrina būtinų sprendimų priėmimo. Pavyzdžiui Valstybės ekstremaliųjų situacijų operacijų centras (toliau – VESOC), kurį sudaro apie 60 narių (valstybės institucijų įvairių lygių vadovai, specialistai), ir kuris valstybės lygio ekstremaliųjų situacijų metu turėtų koordinuoti valstybės ir savivaldybių institucijų veiklą valdant ekstremaliąją situaciją – neveikia. VESOC sudaromas iš institucijų deleguojamų narių, kurie nuolatos nedirba ir yra įgalioti susirinkti tik kai sušaukiamas VESOC. Praktika parodė, kad toks valstybės operacijų centro modelis nepasiteisino.

CSĮ 28 straipsnyje reglamentuojamas vadovavimas gelbėjimo, paieškos, įvykio, ekstremaliojo įvykio, ekstremaliosios situacijos likvidavimo, padarinių šalinimo ir neatidėliotiniams darbams ir šių darbų organizavimas. Šiame straipsnyje reglamentuojamas gelbėjimo darbų vadovo ir ekstremaliųjų situacijų operacijų vadovo (toliau – OV) institutas, civilinės saugos sistemos pajėgų teisės ir funkcijos. COVID-19 situacijos valdymas parodė, kad operaciniu lygmeniu jis yra geras instrumentas operatyviems sprendimams priimti, tačiau jam būtini įgaliojimai duoti privalomus pavedimus ne tik civilinės saugos sistemos subjektams. Taip pat, šiame straipsnyje reglamentuotos iš esmės tapačios gelbėjimo darbų vadovo ir OV funkcijos, tačiau kadangi šie subjektai veikia skirtingomis aplinkybėmis (žiūrėti CSĮ 2 straipsnyje nustatytas sąvokas), tai ir tenka iš esmės skirtingos atsakomybė, todėl šių subjektų funkcijos turėtų būti atitinkamai tikslinamos, OV suteikiant platesnius įgaliojimus.

CSĮ 30 straipsnyje reglamentuojamas gyventojų evakavimas. Nustatyta, kad atsižvelgdami į ekstremaliosios situacijos sukeltą pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, sprendimus dėl gyventojų evakavimo Vyriausybės nustatyta tvarka priima savivaldybių administracijų direktoriai, kitų įstaigų ir ūkio subjektų vadovai, o įvykio ar ekstremaliojo įvykio metu sprendimą dėl skubaus gyventojų išskeldinimo iš ekstremaliosios situacijos židinio priima gelbėjimo darbų vadovas. Gyventojų evakavimą savivaldybėje organizuoja savivaldybės administracijos direktoriaus sudaryta gyventojų evakavimo ir priėmimo komisija, kuriai vadovauja savivaldybės administracijos direktoriaus paskirtas asmuo. Taip pat, kas ir iš kokių institucijų atstovų sudaro gyventojų evakavimo ir priėmimo komisiją ir kt.

CSĮ 30¹ straipsnyje nustatytas prekybos ir paslaugų teikimo reguliavimas valstybės lygio ekstremaliosios situacijos metu. Nustatyta, kad Vyriausybė, gavusi šiame straipsnyje nurodytą Vyriausybės ekstremaliųjų situacijų komisijos siūlymą ir Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nuomonę, turi teisę CSĮ 9 straipsnio 20 punkto pagrindu valstybės lygio ekstremaliosios situacijos metu imtis konkrečių prekių ir (ar) paslaugų tiekimą ir prieinamumą didinančių priemonių.

CSĮ 31 ir 32 straipsniuose reglamentuotas kompensacijos už materialinių išteklių teikimą, būtinų užduočių atlikimą ir žalos atlyginimas, tai pat valstybės paramos teikimas. Šiuo metu savivaldybių patirtos materialinių išteklių teikimo išlaidos kompensuojamos iš valstybės finansinių išteklių, nes galiojančiame CSĮ nėra aiškiai reglamentuota, iš kokio lėšų šaltinio, ar tik iš valstybės biudžeto, ar ir iš savivaldybių biudžetų turėtų būti kompensuojamos išlaidos už savivaldybių materialinių išteklių teikimą. Esant valstybės lygio ekstremaliajai situacijai savivaldybės privalo teikti materialinius išteklius, tačiau įstatyminis reguliavimas dėl materialinių išteklių teikimo išlaidų kompensavimo finansinių šaltinių nėra aiškiai reglamentuotas.

CSĮ 34 ir 35 straipsniuose reglamentuotas tarptautinis bendradarbiavimas civilinės saugos srityje, Civilinės saugos tarptautinė pagalba. Šiuose straipsniuose reglamentuotos nuostatos veikia ir praktikoje dažnai taikomos. CSĮ 37 ir 38 straipsniuose reglamentuoti civilinės saugos sistemos finansavimo ir civilinės saugos sistemos materialinio ir techninio aprūpinimo pagrindai, kurie yra neišsamūs ir daugiau deklaratyvūs.

Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme (toliau – NSPI) nustatyta, kad krizių valdymo sistema kuriama ir plėtojama grėsmę nacionaliniam saugumui keliantiems reiškiniams prognozuoti, stebėti, prevencinėms priemonėms parengti ir vykdyti, krizėms nustatyti bei valdyti, padariniams pašalinti. Grėsmių nacionaliniam saugumui prevencijos ir krizių valdymo koordinavimo klausimus pavesta svarstyti Vyriausybės sudaromai Nacionalinio saugumo komisijai (toliau – NSK). NSK vadovauja Ministras Pirmininkas. Vyriausybės nutarimu NSK suformuluotos užduotys: svarstyti grėsmių, pavojų ir rizikos veiksnių nacionaliniam saugumui, apibrėžtų Nacionalinio saugumo strategijoje, pokyčius ir teikti Vyriausybei, institucijoms pasiūlymus dėl veiksmų ir priemonių, kurių reikia grėsmėms ir galimiems žalingiems jų padariniams sumažinti ar jų išvengti; teikti Vyriausybei pasiūlymus dėl grėsmių prevencijos prioritetų ir priemonių, vertinti jų įgyvendinimo rezultatus; vertinti valstybės institucijų ir įstaigų pasirengimą valdyti krizes; teikti Vyriausybei, valstybės institucijoms ir įstaigoms pasiūlymus dėl veiksmų ir priemonių krizei valdyti ir (ar) krizės padariniams sumažinti ar šalinti; koordinuoti veiksmų ir priemonių krizei valdyti ir (ar) krizės padariniams sumažinti ar šalinti įgyvendinimą; teikti Vyriausybei pasiūlymus dėl teroro akto grėsmės lygio pakeitimo; svarstyti kitus klausimus, susijusius su grėsmių prevencija ir krizių valdymo koordinavimu. NSK veiklą organizuoja NSK sekretorius (Vyriausybės kanceliarijos (toliau – LRVK) Grėsmių valdymo ir krizių prevencijos grupės vadovas). Pagal NSPI, prireikus NSK, atsižvelgdama į krizės pobūdį, siūlo Vyriausybei paskirti už krizės valdymą atsakingą instituciją, kuri kartu su Jungtine grėsmių prevencijos ir krizių valdymo grupe (pirmininkas – Vyriausybės kancleris, pavaduotojai – Ministro Pirmininko patarėjas nacionalinio saugumo klausimais ir LRVK Grėsmių valdymo ir krizių prevencijos grupės vadovas; grupę sudaro LRVK, atitinkamų ministerijų ir kitų valstybės institucijų bei įstaigų atstovai imasi krizės valdymo ir jos padarinių likvidavimo koordinavimo veiksmų. Jungtinės grėsmių prevencijos ir krizių valdymo grupės kompetencijos klausimams detaliau nagrinėti sudarytos trys ekspertinės darbo grupės – Nacionalinio saugumo būklės stebėsenos ir vertinimo darbo grupė; Grėsmių užkardymo ir krizių valdymo darbo grupė; Strateginės komunikacijos koordinavimo darbo grupė. Jungtinės grėsmių prevencijos ir krizių valdymo grupės ir ekspertinių grupių veiklą organizuoja LRVK Grėsmių valdymo ir krizių prevencijos grupė. Krizės valdymo schema išsamiau neregamentuota (operacinis lygmuo). LRVK kartu su Jungtine grėsmių prevencijos ir krizių valdymo grupe pavesta koordinuoti Nacionalinio saugumo strategijoje apibrėžtų grėsmių prevenciją ir pasirengimą.

Vis tik šiuo metu nepakankamai aiškiai reglamentuoti institucijų įgaliojimai ir veikimas pasirengimo krizėms ir krizės metu. Nors LRVK kartu su Jungtine grėsmių prevencijos ir krizių valdymo grupe pavesta koordinuoti Nacionalinio saugumo strategijoje apibrėžtų grėsmių prevenciją ir pasirengimą valdyti krizes, koordinuoti grėsmių prevencijos bei krizių valdymo planų ir priemonių rengimą, tačiau tam reikalingi instituciniai pajėgumai ir suteikti įgaliojimai nepakankami, nesukurtos teisinės prielaidos pasitelkti šioms funkcijoms atlikti reikalingas kompetencijas.

NPĮ 2 straipsnyje reglamentuota „Krizės“ ir „Ekstremalios situacijos“ sąvokos. Krizė apibrėžta kaip išorės arba vidaus įvykių ar procesų nulemta situacija, kuri kelia grėsmę gyvybiniams ar pirmaeiliams Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams. Atnaujintoje Nacionalinio saugumo strategijoje apibrėžti nacionalinio saugumo interesai (valstybės suverenitetas, teritorinis vientisumas ir demokratinė konstitucinė santvarka; taika, piliečių gerovė ir saugi aplinka valstybės raidai; euroatlantinės bendrijos gyvybingumas ir vieningumas), neskirstant jų į pirmaeilius ir gyvybinius. Be to, tikslinga krizės sąvoką sukonkretinti ir ją perkelti KVCSĮ. „Ekstremalios situacijos“ sąvoka skiriasi nuo CSĮ reglamentuotos „Ekstremaliosios situacijos“ sąvokos.

NPĮ nustatyta, kad nepaprastoji padėtis gali būti įvedama, kai dėl valstybėje susidariusios ekstremalios situacijos ar krizės kyla grėsmė Lietuvos Respublikos konstitucinei santvarkai ar visuomenės rimčiai ir šios grėsmės neįmanoma pašalinti nepanaudojus Konstitucijoje ir šiame įstatyme nustatytų nepaprastųjų priemonių. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 144 straipsnyje numatyta, kad nepaprastoji padėtis Lietuvoje įvedama, kai iškyla grėsmė konstitucinei santvarkai ar visuomenės rimčiai. Todėl NPĮ nurodytos tokios grėsmės atsiradimo sąlygos (dėl susidariusios ekstremalios situacijos arba krizės) galėtų būti vertinamos kaip papildomos ar perteklinės.

NPI 6 straipsnyje reglamentuotas sprendimo įvesti nepaprastąją padėtį priėmimas, tačiau šiame straipsnyje nėra reglamentuota, kaip informacija apie poreikį priimti sprendimą įvesti nepaprastąją padėtį visoje valstybės teritorijoje ar jos dalyje patenka į Seimą ar Respublikos Prezidentui. Pagal NPI Seimas, tvirtindamas Respublikos Prezidento sprendimą įvesti nepaprastąją padėtį, gali pakeisti jo nuostatas, sumažindamas ar padidindamas teritoriją, kurioje įvedama nepaprastoji padėtis, nepaprastosios padėties trukmę, nustatytų konstitucinių teisių ir laisvių apribojimus bei nepaprastųjų priemonių, kurios gali būti taikomos, mastą. Vyriausybei nenustatyta teisė argumentuotai siūlyti Seimui ar Respublikos Prezidentui priimti sprendimą įvesti nepaprastąją padėtį, nors pagal Konstituciją Vyriausybė atsakinga už krašto reikalus, saugo Lietuvos Respublikos teritorijos neliečiamybę, garantuoja valstybės saugumą ir viešąją tvarką.

Lietuvos Respublikos tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje įstatymo nustatytais atvejais ir tvarka nepaprastosios padėties metu savivaldybės teritorijoje (savivaldybių teritorijose), kurioje (kuriose) nepaprastoji padėtis įvesta, gali būti įvestas tiesioginis valdymas, o kai būtina, sudarytos viešosios tvarkos apsaugos komendantūros. NPI 13 straipsnyje nustatyta, kad nepaprastosios padėties įstatymo vykdymą tiesiogiai užtikrina ir kontroliuoja institucija, atsakinga už ekstremalios situacijos ar krizės valdymą. NPI nustato ir daugiau įvairių funkcijų institucijai (ar jos vadovui), atsakingai už ekstremalios situacijos ar krizės valdymą, tačiau šios nuostatos nesuderintos su CSI, nes CSI nėra reglamentuota jokių funkcijų institucijai (ar jos vadovui), atsakingai už ekstremalios situacijos valdymą. Pagal NPI 14 straipsnio nuostatas, šios institucijos įgaliojimus ir funkcijas nustato šis Įstatymas ir šios institucijos nuostatai; institucijos, atsakingos už ekstremalių situacijų ar krizės valdymą, steigėja yra Vyriausybė; ši institucija veikia pagal Vyriausybės patvirtintus nuostatus. Tačiau toks reguliavimas nėra aiškus. Tokios specialios institucijos nėra, taip pat nėra skiriama atsakinga institucija už ekstremaliosios situacijos valdymą. Praktikoje nepaprastosios padėties metu Seimo nutarimu yra paskirta institucija, atsakinga už nepaprastosios padėties įvedimo tikslo pasiekimą. Pagal CSI nuostatas VESK priima sprendimus reikalingus susidariusiai ekstremaliajai situacijai valdyti, o ekstremaliųjų situacijų operacijų vadovas atsako už paieškos, gelbėjimo ir kitų neatidėliotinų darbų organizavimą ir vadovavimą jiems. Pagal NPI savivaldybių administracijų direktoriai, jeigu viešosios tvarkos apsaugos komendantūros nėra steigiamos, išduoda specialius leidimus, suteikiančius asmeniui ar transporto priemonei teisę būti tam tikru nustatytu laiku ir (ar) tam tikroje teritorijoje nepaprastosios padėties metu, nustato privalomuosius darbus, išduoda leidimus pakeisti nuolatinę gyvenamąją vietą, taip pat kontroliuoja, kaip laikomasi NPI 21 straipsnyje nustatytų teisės reikšti savo įsitikinimus, ieškoti informacijos ir ją gauti ar skleisti apribojimų.

Administracinių nusižengimų kodekse (toliau – ANK) nenustatyta atsakomybė už Lietuvos Respublikos nepaprastosios padėties įstatymo ir kitų nepaprastąją padėtį reglamentuojančių teisės aktų nevykdymą ar pažeidimą, taip pat ANK 589 straipsnyje nenustatyti institucijų įgaliojimai tirti minėtus administracinius nusižengimus. Taip pat ANK 536 straipsnyje nenustatyta atsakomybė už Valstybės sienos kirtimą ir patikrinimą arba pasienio teisinį režimą, reglamentuojančių teisės aktų pažeidimą padarytą karo, nepaprastosios padėties, mobilizacijos, karantino, riboto karantino metu, taip pat susidarius ekstremaliajai situacijai ar ekstremaliajam įvykiui, jeigu ekstremalioji situacija ar ekstremalusis įvykis kelia pavojų žmonių gyvybei ar sveikatai.

Lietuvos Respublikos Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo (toliau – LŠSĮ) 18 straipsnyje numatyta, kad Lietuvos šaulių sąjunga (toliau – LŠS) gali padėti civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos pajėgoms šalinti ekstremalių įvykių padarinius ir teikti pagalbą nukentėjusiesiems, taip pat padėti vykdyti atskiras užduotis ekstremalių situacijų metu. LŠSĮ nenumatyta galimybė LŠS padėti vykdyti atskiras užduotis nepaprastosios padėties metu ir kas šios pagalbos teikimo metu LŠS padaliniais vadovauja. Taip pat LŠS atliekamas funkcijas ir pagalbą policijai bei kitoms įstaigoms prie VRM (ypač pastaruosius pora metų visoje šalyje ar jos atskirose teritorijose paskelbus ekstremaliąją situaciją ar karantiną, įvedus nepaprastąją padėtį ir kt.), praktikoje susiduria su keblumais dėl galiojančio teisinio reguliavimo perduodant LŠS valstybės turtą, nes vadovaujantis galiojančio LŠSĮ 41 straipsnio 2 ir 3 dalimis, turtas LŠS patikėjimo teise gali būti perduodamas atitinkamai krašto apsaugos ministro sprendimu (tik „Krašto apsaugos ministerijos patikėjimo teise

valdomą trumpalaikį materialųjį turtą“) arba Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimu (tik „kariuomenės patikėjimo teise valdomas trumpalaikis ir ilgalaikis materialusis turtas, reikalingas LŠS LŠSI įstatymo 8 straipsnyje numatytiems LŠS uždaviniams įgyvendinti. Pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą, esant poreikiui ir faktinei galimybei, VRM ar įstaigų prie VRM jų patikėjimo teise valdomą valstybės turtą perduoti LŠS pagal panaudos sutartį ar patikėjimo teise tiesiogiai LŠS (be perdavimo kariuomenei kaip tarpininkei) nėra teisinio pagrindo. Vadovaujantis Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 10 straipsniu ir Valstybės turto perdavimo patikėjimo teise ir savivaldybių nuosavybės tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 5 d. nutarimu Nr. 16 „Dėl valstybės turto perdavimo patikėjimo teise ir savivaldybių nuosavybės“, galimas tik turto perdavimas kariuomenei patikėjimo teise, tuo tikslu, kad gavusi valdyti turtą patikėjimo teise kariuomenė jį patikėjimo teise toliau perduotų LŠS patikėjimo teise, vadovaujantis LŠSI 41 straipsnio 3 dalimi. Valstybės turto perdavimo LŠS tvarka, įtvirtinta LŠSI 41 straipsnyje, neatitinka valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo principų, įtvirtintų Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 9 straipsnyje – ypač efektyvumo ir racionalumo.

Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo (toliau – ŽULPKĮ) III skyriaus trečiame skirsnyje reglamentuotos bendrosios užkrečiamųjų ligų profilaktikos priemonės. ŽULPKĮ 21 straipsnyje reglamentuotas karantinas. ŽULPKĮ 21 straipsnio 8 dalyje nurodyti tokie riboto karantino objektai:

1) žaliava, produktai, prekės, pašto siuntos, transporto priemonės, konteineriai, kai jie įvežami į Lietuvos Respubliką ar vežami tranzitu per Lietuvos Respubliką iš ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų sukėlėjais užkrėstų teritorijų užsienio šalyse arba iš užkrėstų šių ligų sukėlėjais teritorijų Lietuvos Respublikoje į neužkrėstą teritoriją Lietuvos Respublikoje;

2) asmenys, įvažiuojantys į Lietuvos Respubliką ar pervažiuojantys per Lietuvos Respubliką tranzitu iš ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų sukėlėjais užkrėstų teritorijų;

3) vietiniai gamintojai ir paslaugų teikėjai, jų naudojamos žaliavos ir medžiagos bei pagaminama ir realizuojama produkcija.

ŽULPKĮ neįgalioja sveikatos apsaugos ministro nustatyti fiziniams ar juridiniams asmenims privalomus asmeninės apsaugos priemonių naudojimo reikalavimus, taip pat būtinas visuomenės sveikatos saugos ir higienos sąlygas, kai iškyla pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų išplitimo pavojus. ŽULPKĮ neįgalioja karantino metu sveikatos apsaugos ministrą nustatyti asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo organizavimo ir šių paslaugų teikimo tvarką asmens sveikatos priežiūros įstaigose, pasitelkiant infrastruktūrą ir materialinius bei žmogiškuosius išteklius nepaisant asmens sveikatos priežiūros įstaigų pavaldumo ir teisinės formos.

ŽULPKĮ nustatyta, kad karantino metu gali būti laikinai apribota tik asmens judėjimo laisvė ir galimybė nustatyti ūkinės veiklos apribojimus siekiant išvengti pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų plitimo. ŽULPKĮ nustatyta galimybė riboti ūkinės veiklos laisvę, privataus gyvenimo neliečiamumą ir nustatyti viešųjų ir administracinių paslaugų teikimo apribojimus siekiant išvengti pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų plitimo.

ŽULPKĮ nėra nuostatų, kad riboto karantino objektais gali būti ne tik asmenys, įvažiuojantys į Lietuvos Respubliką ar pervažiuojantys per Lietuvos Respubliką tranzitu iš ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų sukėlėjais užkrėstų teritorijų, bet ir iš užsienio šalies, įtrauktos į sveikatos apsaugos ministro patvirtintą užkrečiamosios ligos paveiktų šalių sąrašą.

Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymo (toliau – MPŠPI) 2 straipsnyje yra reglamentuota gyvybiškai svarbios valstybės funkcijos sąvoka ir Vyriausybei pavesta patvirtinti gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų sąrašą. Tačiau gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų atlikimo tęstinumo užtikrinimo kriterijus turėtų būti taikomas ne tik mobilizacijos sistemai, bet ir būti vienu iš pagrindinių krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos uždavinių. Gyvybiškai svarbi valstybės funkcija apibrėžta kaip valstybės funkcija, kurios neatliekant kyla grėsmė valstybės ir visuomenės saugumui ir stabilumui, o Vyriausybės nustatytas šių funkcijų sąrašas apima valstybės gynybos, valstybės ir savivaldybių institucijų veiklos, ekonomikos ir civilinės infrastruktūros funkcionavimo, gyventojų būtinųjų poreikių tenkinimo, vidaus saugumo ir

tarptautinės veiklos sritis. Atsižvelgiant į minėtos sąvokos turinį, tikslinga ją ir atitinkamą pavedimą Vyriausybei perkelti į KVCSI.

Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatymo (toliau – VRI) 13 straipsnyje reglamentuotas valstybės rezervo, naftos produktų ir naftos valstybės atsargų naudojimas. Šiame straipsnyje neregamentuota valstybės rezervo lėšų skyrimo procedūra, neiški sprendimų dėl valstybės rezervo materialinių išteklių skyrimo priėmimo procedūra.

Lietuvos Respublikos ginkluotos gynybos ir pasipriešinimo agresijai įstatymo (toliau – GGPA) 10 straipsnio 5 ir 7 dalyse nustatyta, kad prieš okupuotoje Lietuvos Respublikos teritorijoje veikiančios vietos savivaldos institucijos, taip pat šioje teritorijoje savo funkcijas atliekantys policijos ir kiti valstybės bei savivaldos pareigūnai ir tarnautojai, nepriskirti ginkluotosioms pajėgoms, privalo vykdyti Lietuvos Respublikos valstybės gynybos civilinės ir karinės vadovybės įsakymus bei nurodymus, o jai negalint veikti, – Tautos pasipriešinimo vadovybės įsakymus bei nurodymus. Nepriskirti ginkluotosioms pajėgoms policijos, civilinės saugos, priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo institucijų bei Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos pareigūnai prieš okupuotoje Lietuvos Respublikos teritorijoje toliau atlieka savo funkcijas, įtvirtintas Lietuvos Respublikos įstatymuose.

Šiuo metu Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo (toliau – EI) 2, 5, 13 ir 33 straipsniuose pateikiamas ekstremaliosios energetikos padėties apibrėžimas, šią padėtį skelbti įgalioti subjektai, šios padėties valdymo principai, taikomos priemonės, apribojimai.

Šiuo metu Lietuvos Respublikos branduolinės energijos įstatymo (toliau – BEI) 8 straipsnis nustato VESK kompetenciją. 38 straipsnis 3 dalis nustato Vyriausybės atsakomybę reaguoti į susidariusią ekstremaliąją situaciją branduolinės ar radiologinės avarijos atvejais. 39 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyta, kokiais teisės aktais vadovaujantis atliekami branduolinių ir radiologinių avarijų ir jų padarinių likvidavimo darbai.

Šiuo metu Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo (toliau – GDI) 2 straipsnyje nėra pateikti Nacionalinio gamtinių dujų tiekimo ekstremaliųjų situacijų valdymo plano ir Nacionalinio gamtinių dujų tiekimo saugumo užtikrinimo prevencinių veiksmų valdymo plano apibrėžimai.

GDI 45 straipsnio 4 dalies 2 punkte, 45 straipsnio 6 dalyje, 46 straipsnio 1 dalyje, 46 straipsnio 3 dalyje, 46 straipsnio 6 dalyje, 46 straipsnio 7 dalyje, 57 straipsnio 5 dalies 3 punkte, 62 straipsnio 2 dalies 1 punkte nekorektiškai vartojamos sąvokos.

Šiuo metu Lietuvos Respublikos naftos produktų ir naftos valstybės atsargų įstatymo (toliau – NPNVAI) 17 straipsnio 1 dalyje nurodytos institucijos, veikiančios ekstremaliosios energetikos padėties metu ir nurodyti teisės aktai, kurie reglamentuoja institucijų veiksmus.

NPVVAI 17 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad nurodytos institucijos imasi Vartotojų aprūpinimo energija ir (ar) energijos ištekliais esant ekstremaliai energetikos padėčiai tvarkoje nustatytų priemonių. 17 straipsnio 7 dalyje nustatyti bendrieji naftos produktų tiekimo ir vartojimo apribojimų taikymo principai.

Viešojo administravimo įstatymo (toliau – VAI) 8 straipsnyje reglamentuojama viešojo administravimo subjektų administracijos struktūra - administracijos padaliniais gali būti grupė, departamentas (valdyba), skyrius (biuras, tarnyba). Taip pat šiame straipsnyje nustatomi reikalavimai ir kriterijai, kada gali būti steigiamas vienas ar kitas administracijos padalinys, kokia turėtų būti jo sudėtis, dydis ir pan. Viešojo administravimo įstatymas numato, kad administracinės hierarchijos prasme aukščiausias padalinys yra grupė, kuri gali būti steigiama sudėtingiems, kompleksiniams, su politikos formavimu susijusiems viešojo administravimo subjekto uždaviniais spręsti.

Atitinkamai Valstybės tarnybos (toliau – VTĮ) įstatymo 1 priede, kuriame nustatomi valstybės tarnautojų pareiginių algų koeficientai, pateikiamos Viešojo administravimo įstatyme nurodytų administracijos padalinių pagrindu pagrįstos karjeros valstybės tarnautojų pareigybių grupės arba pareigybės.

Vyriausybės įstatyme (toliau – VI) yra numatyta Vyriausybės kompetencija, Vyriausybės posėdžių organizavimo tvarka, taip pat išdėstytos esminės Vyriausybės kanceliarijai skirtos nuostatos, kurios turėtų būti tikslinamos ir keičiamos atsižvelgiant į projektais siekiamus tikslus.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymų projektais siekiama sukurti bendrą (integruotą) krizių valdymo ir civilinės saugos sistemą, o valstybės pasirengimą krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms, branduolinėms ar kitoms galimoms nelaimėms labiau koordinuoti. Siūloma įsteigti nacionalinį krizių valdymo centrą, kuriame, siekiant laiku reaguoti ir šalinti galimas grėsmes, pasitelkiant visų reikiamų sričių specialistus ir ekspertus dvidešimt keturias valandas per parą būtų vykdoma situacijų stebėseną ir analizę, atliekami vertinimai ir daromos įvykių prognozės.

Siūloma iš esmės koreguoti CSĮ, išdėstyti jį nauja redakcija bei pakeisti CSĮ pavadinimą į Krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymą (toliau – KVCSĮ).

Atsižvelgiant į tai, kad KVCSĮ reglamentuojama bendra krizių valdymo ir civilinės saugos sistema, atitinkamai KVCSĮ papildomas naujomis sąvokomis „krizė; krizių valdymas; krizių valdymo planas; civilinės saugos ir krizių valdymo mokymas; krizių ir ekstremaliųjų situacijų prevencija“, tikslinamos CSĮ reglamentuotos sąvokos „ekstremalioji situacija; ekstremaliosios situacijos operacijų vadovas“. Nepaprastosios padėties įstatyme krizė apibrėžta kaip išorės arba vidaus įvykių ar procesų nulemta situacija, kuri kelia grėsmę gyvybiniais ar pirmaeiliais Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams. Galiojančioje Nacionalinio saugumo strategijoje šiuo metu neišskiriami ir atskirai apibrėžiami gyvybiniai ar pirmaeiliai Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesai, o tiesiog – Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesai, kuriuos pažeidus kiltų grėsmė valstybės suverenumui (teritorijos vientisumui ir demokratinei konstitucinei santvarkai, taikai, gyventojų gerovė ir saugiai valstybės raidai, euroatlantinės bendrijos gyvybingumui ir vieningumui). Šiuo atveju, galiojantis krizės apibrėžimas, apimantis pirmaeilius nacionalinio saugumo interesus, vertintinas kaip neaiškus, nes tokių interesų nėra reglamentuota ir todėl tikslintinas. Tikslinant krizės sampratą, įvertinta ir tai, kad praktikoje jau pastebėta, jog nepavykus greitai likviduoti didesnio masto valstybės lygio ekstremaliųjų situacijų, jos užsitęsia, jų padariniai paliečia didžiąją dalį gyventojų, sutrikdo įvairių gyvenimo sektorių veiklą ir tai virsta krize. Todėl krizės sampratą siūloma papildyti ir nuostatomis dėl nesuvaldytos valstybės lygio ekstremaliosios situacijos. Taip pat siekiant visapusiškumo, siūloma krizės sampratoje išskirti grėsmės gyvybiškai svarbioms valstybės funkcijoms kriterijų. Gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų įtraukimas į krizės apibrėžimą jį sukonkretintų ir užtikrintų sąsają su mobilizacijos sistema. Mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatyme gyvybiškai svarbi valstybės funkcija apibrėžta kaip valstybės funkcija, kurios neatliekant kyla grėsmė valstybės ir visuomenės saugumui ir stabilumui. Šiuo metu gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų sąrašas nustatytas Vyriausybės nutarime ir taikomas tik mobilizacijos sistemai. Įtraukiant gyvybiškai svarbias valstybės funkcijas į krizės apibrėžimą, jų turinys turėtų būti taikomas abiem sistemoms krizių ir mobilizacijos aspektu. Taip pat skubaus valdymo sprendimo nacionaliniu lygmeniu gali prireikti dėl staigaus įvykio ar netikėtai susidariusių aplinkybių, sukėlusių pavojų visuomenės saugumui ar viešajai tvarkai, gyventojų sveikatai, gyvybei, turtui ar aplinkai, užsienio valstybėje esančių Lietuvos Respublikos piliečių gyvybei ar saugumui, nacionalinę priklausomybę turintiems laivams ar orlaiviams. Tokie įvykiai ar aplinkybės, galintys turėti reikšmingų neigiamų padarinių ir (ar) reikalaujantys skubaus koordinuoto sprendimo nacionaliniu lygmeniu apibrėžiami kaip ypatingi įvykiai atspindėti krizės sampratoje. Tad krizės sąvoka iš NPĮ perkelta į KVCSĮ ir patikslinta taip, kad jos turinys apimtų paminėtus esminius kriterijus dėl kurių gali susidaryti krizė:

- tai valstybės lygio ekstremalioji situacija, kurios nepavyksta likviduoti ir (ar) pašalinti jos padarinių taikant KVCSĮ nustatytas valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valdymo priemonės;
- ypatingas įvykis;
- išorės arba vidaus įvykių ar procesų nulemta situacija, kelianti grėsmę Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams ar gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų atlikimui.

Ši sąvoka neapima grėsmę valstybės suverenumui, teritorijos vientisumui, Lietuvos Respublikos konstitucinei santvarkai ar visuomenės rimčiai keliančių situacijų ir įvykių, kuriems esant yra pagrindas įvesti nepaprastąją ar karo padėtį.

Ekstremaliosios situacijos sąvoka išplėsta, numatant, kad ekstremalioji situacija, tai dėl ekstremaliojo įvykio susidariusi padėtis, kuri gali sukelti *ar sukelia* staigų didelį pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, *jų socialinėms sąlygoms*, turtui, aplinkai, *gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų atlikimui, viešajai tvarkai* arba gyventojų žūtį, sužalojimą, turtinę ar kitą žalą. Remiantis ekstremaliųjų situacijų valdymo praktika, kuri parodė, kad ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo įgaliojimai vadovauti tik civilinės saugos sistemos subjektams yra nepakankami, todėl ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo sąvoką siūloma atitinkamai tikslinti ir nustatyti, kad Ekstremaliosios situacijos operacijų vadovas, tai valstybės ir (ar) savivaldybės institucijos ar įstaigos darbuotojas, dirbantis pagal darbo sutartį, valstybės tarnautojas ar valstybės politikas, paskirtas vadovauti *visiems krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos subjektams*, dalyvaujantiems likviduojant ekstremaliąją situaciją ir šalinant jos padarinius *ir pagal kompetenciją priimančius sprendimus, būtinus siekiant likviduoti ekstremaliąją situaciją ir pašalinti jos padarinius*. Taip pat reglamentuojama nauja sąvoka „Priedanga“, tikslinamas kitų sąvokų turinys.

KVCSĮ 3 straipsnyje siūloma reglamentuoti labai aiškius krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos uždavinius, kurie siejami su esminiais naujos sistemos veiklos rezultatais:

- stebėjimas, vertinimas, prognozavimas;
- prevenciją;
- pasirengimas;
- perspėjimas ir informavimas;
- reagavimas ir padarinių šalinimas.

KVCSĮ 4 straipsnyje siūloma nustatyti esminius principus, kurie užtikrintų tinkamą krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos veikla organizavimą.

KVCSĮ 5 straipsnyje siūloma nustatyti asmens teisių ir laisvių, ūkinės veiklos laisvės, viešųjų ir administracinių paslaugų teikimo apribojimus. Analogiškos galiojančiam CSĮ 8 straipsniui nuostatos, atsižvelgiant į praktikoje iškilusius poreikius, patikslintos ir papildytos. Siūloma nustatyti, kad vykdant paieškos, gelbėjimo ir kitus neatidėliotinus darbus, likviduojant įvykį, ekstremalųjį įvykį, krizę ar ekstremaliąją situaciją ir šalinant jų padarinius, šio ir kitų įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka gali būti laikinai apribotos asmens judėjimo laisvė, *privataus gyvenimo*, nuosavybės ir būsto neliečiamumo teisės, ūkinės veiklos laisvė, viešųjų ir administracinių paslaugų teikimas. *Siekiant šiame straipsnyje nurodytų tikslų gali būti priimami tam būtini asmens duomenų tvarkymą reglamentuojantys sprendimai*.

KVCSĮ 6 straipsnyje reglamentuojama krizių valdymo ir civilinės saugos sistema, nurodoma kokie subjektai ją sudaro. Siekiant mažinti Vyriausybės lygmeniu veikiančių ir sprendimus priimančių subjektų skaičių, siūloma atsisakyti VESK, kurio funkcijas politiniu sprendimų derinimo lygmeniu atliktų Vyriausybės Nacionalinio saugumo komisija (toliau – NSK), administraciniu lygmeniu – steigiamas nacionalinio lygmens krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo subjektas Nacionalinis krizių valdymo centras (toliau – NKVC). NSK svarstyti grėsmių nacionalinio saugumo interesams pokyčius, jų poveikį nacionaliniam saugumui, teiktų Vyriausybei, valstybės institucijoms ir įstaigoms pasiūlymus dėl veiksmų ir priemonių šioms grėsmėms sumažinti ar jų išvengti, priimtų sprendimus dėl krizių ir valstybės lygio ekstremaliųjų situacijų valdymo ir jų likvidavimo prioritetų ir priemonių, aptartų krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos pasirengimo krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms būklę, vertintų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų ir ūkio subjektų pasirengimą krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms, priimtų sprendimus dėl pasirengimo krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms gerinimo (KVCSĮ 8 straipsnis). NSK vadovauja Ministras Pirmininkas, sudaro krašto apsaugos, ekonomikos ir inovacijų, energetikos, finansų, vidaus reikalų ir užsienio reikalų ministrai, žvalgybos institucijų vadovai, Respublikos Prezidento patarėjas nacionaliniam saugumui ir Vyriausybės kancleris. Savivaldybių ekstremaliųjų situacijų komisijų siūloma atsisakyti kaip perteklinių, jų funkcijas iš esmės perduodant savivaldybės administracijos direktoriui. KVCSĮ 7–17 straipsniuose reglamentuojamos krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos subjektų kompetencijos.

KVCSĮ 7 straipsnyje reglamentuojama Vyriausybės kompetencija tvirtinti gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų sąrašą, nustatyti grėsmių nacionalinio saugumo interesams stebėjimo,

vertinimo ir perspėjimo apie šias grėsmes tvarką (šiuo metu teisinis pagrindas šiai tvarkai nustatytas NSPI), priimti kitus poįstatyminius teisės aktus, kuriais bus detalizuota KVCSĮ reglamentuotos krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos veiklos organizavimas. Taip pat Vyriausybė nustatytų galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos vertinimo tvarką, įgyvendinant 2013 m. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą¹ (toliau – sprendimas [Nr. 1313/2013/ES](#)), kuriuo valstybės narės įpareigos kas 3 metus parengti rizikos vertinimus nacionaliniu lygiu ir pateikti Europos Komisijai. Nors PAGD kartu su ministerijomis ir kitomis valstybės institucijomis, vadovaudamasis sprendimu [Nr. 1313/2013/ES](#) parengė Nacionalinę rizikos analizę ir ją kas tris metus atnaujindavo, tačiau Lietuvoje nėra patvirtintos šios analizės atlikimo metodikos, modelio ar metodų, kurie būtų pritaikyti šalies poreikiams ir valdymo struktūroms, kaip rekomenduoja Europos Komisija šalims narėms².

Atsižvelgiant į KVCSĮ 9 straipsnyje nustatytą NKVC kompetenciją, kad NKVC atlieka grėsmių Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams stebėseną, vertinimą ir perspėjimą apie šias grėsmes, taip pat informuoja Ministrą Pirmininką apie ypatingus įvykius, grėšiančias ar susidariusias krizes ir ekstremaliąsias situacijas, analizuoja krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo duomenis, teikia pasiūlymus Nacionalinio saugumo komisijai ir Vyriausybei dėl situacijos valdymo priemonių, Vyriausybei pavedama nustatyti pranešimo ir keitimosi informacija apie įvykį, ekstremalųjį įvykį, ypatingą įvykį, ekstremaliąją situaciją ar krizę tvarką.

KVCSĮ 9 straipsnyje nustatyta NKVC kompetencija. NKVC iš esmės tampa svarbiausia operacinio lygmens institucija, atliekančia nuolatinę grėsmių Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams stebėseną, vykdančia situacijų centro funkcijas (informuojančia Ministrą Pirmininką apie ypatingus įvykius, grėšiančias ar susidariusias krizes ir ekstremaliąsias situacijas, analizuojančia krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo duomenis ir teikiančia pasiūlymus Nacionalinio saugumo komisijai ir Vyriausybei dėl situacijos valdymo priemonių). NKVC valstybės mastu koordinuotų pasirengimą krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms, krizių ir ekstremaliųjų situacijų prevenciją, atsaką krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms ir jų padarinių šalinimo priemones. NKVC taip pat suteikiami įgaliojimai pagal kompetenciją dalyvauti valdant, likviduojant krizes ir ekstremaliąsias situacijas ir šalinant jų padarinius. Atsižvelgiant į tai, kad KVCSĮ 43 straipsnio 4 dalyje NKVC operaciniu lygmeniu suteikiami įgaliojimai planuoti krizių valdymo priemones, koordinuoti ir kontroliuoti jų įgyvendinimą, NKVC vadovui suteikiama teisė skirti privalomus nurodymus krizių valdymo klausimais, taip pat teikti siūlymus Vyriausybei dėl krizių valdymo ir civilinės saugos teisinio reguliavimo tobulinimo.

KVCSĮ 10 straipsnyje reglamentuojama ministerijų ir kitų valstybės institucijų ir įstaigų kompetencija. Siūloma stiprinti ministerijų vaidmenį, užtikrinant atitinkamo sektoriaus (ministro valdymo srities) atsparumą ir reikiamą parengtį bei įsitraukimą į krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymą, atitinkamai stiprinti ministerijų kompetencijas ir atsakomybę civilinės parengties srityje. Akcentuotina, kad didesnis valstybės įsitraukimas neeliminuoja savivaldos atsakomybės – tvarūs civilinės saugos mechanizmai ir kompetencijos turi būti sukurti savivaldos lygmeniu, valstybės institucijų parama pasireikštų visų pirma koordinacine, metodine pagalba. Paminėtina Suomijos praktika, kurioje civilinės parengties funkcijos ministerijose koncentruojamos aukščiausio karjeros valstybės tarnautojo lygmeniu, tai užtikrina tinkamą dėmesį grėsmių prevencijai ir pasirengimui krizinėms situacijoms, o prireikus – ir sprendimų privalomumą bei operatyvumą. Todėl atsakomybė už civilinės parengties užtikrinimą turėtų būti priskirta ministerijų vadovų lygmens pareigūnui, kuris koordinuotų civilinės parengties ir atsparumo grėsmėms pagal ministerijai priskirtą kompetenciją stiprinimo klausimus, įtraukiant ir glaudžiai bendradarbiaujant su savivaldybėmis, prireikus ekstremaliosios situacijos atitinkamame sektoriuje valdymo veiksmus. Taigi siekiant tinkamo dėmesio grėsmių prevencijai ir pasirengimui krizinėms situacijoms, siektina ministerijose civilinės saugos sistemos parengties funkcijas priskirti aukšto lygmens valstybės tarnautojui, kuris būtų ir Jungtinės grėsmių prevencijos ir krizių valdymo grupės narys.

¹ Europos Parlamento ir Tarybos 2013-12-17 sprendimas Nr. 1313/2013/ES, 6 str.

² EK pranešimas „Rizikos valdymo gebėjimų vertinimo gairės“ (2015/C 261/03), 4.1 d., Europos Komisijos pranešimas „Duomenų apie nelaimių rizikos valdymą teikimo gairės“ (2019/C 428/07), 1 d. 1.2 p.

Atitinkamai siūloma nustatyti, kad ministras ar jo įgaliotas asmuo skiria ministerijos parengties pareigūną – valstybės tarnautoją, kuris organizuos ministerijos veiklą krizių valdymo ir civilinės saugos srityje, koordinuos ministerijos ir ministro valdymo sritims priskirtų valstybės institucijų ir įstaigų pasirengimą krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms, koordinuos savivaldybių institucijų ir įstaigų pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms ministro valdymo srityse. Atitinkamai siekiant išvengti praktikoje pasitaikančių situacijų, kai rengiantis ekstremaliosioms situacijoms ar jų metu atsiranda institucijų ar įstaigų, kurios nežino kas turi organizuoti atitinkamą veiklą, 10 straipsnio 5 dalyje siūloma nustatyti, kad institucijos ministerijos ir kitos valstybės institucijos ir įstaigos vadovas priima sprendimus reikalingus ministerijos ir kitos valstybės institucijos ir įstaigos pasirengimui krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms organizuoti ir (ar) reagavimui krizės ir ekstremaliosios situacijos metu užtikrinti.

KVCSĮ 11 straipsnyje siūloma nustatyti, kad VRM rengia ir (ar) dalyvauja rengiant krizių valdymo ir civilinės saugos srities įstatymų ir kitų teisės aktų projektus, o vidaus reikalų ministras teikia juos Vyriausybei.

KVCSĮ 12 straipsnyje siūloma nustatyti PAGD kompetenciją. PAGD be įprastų CSĮ nustatytų funkcijų, siūloma pavesti savivaldybių pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms priežiūrą, civilinės saugos įgyvendinimo visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, koordinavimo, gyventojų švietimo civilinės saugos klausimais, koordinavimo šalies mastu ir civilinės saugos mokymo organizavimo funkcijas. Be to, 2010 m. Europos Komisija rekomendavo³ paskirti instituciją atsakingą už Nacionalinės rizikos analizės atlikimo koordinavimą, tačiau Lietuvoje tokia institucija nėra paskirta. Atsižvelgiant į sprendimo [Nr. 1313/2013/ES](#) dėl Sąjungos civilinės saugos mechanizmo (su 2019 m. kovo 13 d. sprendimu (ES)2019/420 priimtais pakeitimais) nuostatas, reguliuojančias rizikos vertinimo ir rizikos valdymo gebėjimų vertinimo atlikimą ir siekiant reglamentuoti instituciją atsakingą už minėtame sprendime numatytą rizikos vertinimą Lietuvoje, KVCSĮ 12 straipsnyje siūloma nustatyti, kad PAGD atlieka nacionalinį galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos vertinimą dalyvaujant ir kitiems civilinės saugos sistemos subjektams atlieka nacionalinę galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę. Ši nuostata įrašoma aiškumo dėlei nacionalinio civilinės saugos institucinio mechanizmo prasme, tačiau ji nelaikytina minėto sprendimo įgyvendinimu, nes sprendimo nuostatos nereikalauja valstybių narių suteikti atitinkamus įgaliojimus. Atitinkamos procedūros bus nustatytos įgyvendinamuosiuose teisės aktuose (Vyriausybei patvirtinus galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos vertinimo tvarką) – jų nuostatų pagrindu ir bus užtikrintas sprendimo nuostatų veikimas.

Siekiant sustiprinti savivaldybių pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms, kaip ir ministerijų atveju, KVCSĮ 13 straipsnyje nustatoma prievolė savivaldybės administracijos direktoriui skirti parengties pareigūną – valstybės tarnautoją, kuris koordinuos savivaldybės ir savivaldybėje esančių kitų įstaigų ir ūkio subjektų pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms, bei užtikrinti savivaldybės pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms veiklos koordinavimą su ministerijų parengties pareigūnais. Nustatoma aiški prievolė nustatyti kolektyvinės apsaugos statinių ir priedangų poreikį, jas parinkti, pažymėti ir užtikrinti, kad jos būtų parengtos. Kitos savivaldybės administracijos direktoriui pavedamos funkcijos atitinka esančias CSĮ.

KVCSĮ 14 straipsnyje nustatoma kitų įstaigų ir ūkio subjektų kompetencija, kuri beveik atitinka esančias CSĮ, tačiau pats nuostatų dėstymas patikslintas ir labiau struktūrizuojamas.

KVCSĮ 15 straipsnyje reglamentuojami Operacijų centrų veiklos tikslai ir kompetencija, kurie anksčiau CSĮ nebuvo reglamentuoti. Numatoma, kad valstybės institucijose ir įstaigose, savivaldybėse, ūkio subjektuose sudaryti operacijų centrai turės vykdyti ekstremaliųjų situacijų prevenciją; organizuoti ir koordinuoti įvykių, ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų likvidavimą, jų padarinių šalinimą, gyventojų ir turto gelbėjimą; valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos vadovo pavedimu atlikti civilinės mobilizacijos institucijos mobilizacijos valdymo grupės funkcijas. Kokiose valstybės institucijose ir įstaigose ar ūkio subjektuose bus privaloma sudaryti operacijų centrus nustatys Vyriausybė. Operacijų centrai turės būti sudaromi visose savivaldybėse.

³ EK pateiktas Ekstremaliųjų situacijų valdymui reikalingo rizikos vertinimo ir jos žymėjimo žemėlapiuose vadovas (SEC (2010) 1626 final), 4 d.

KVCSĮ 16 straipsnyje nurodyta, kas priskiriama civilinės saugos pajėgoms. Siūloma šioms pajėgoms papildomai priskirti aplinkos apsaugos pajėgomis, kurias sudaro Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos, Aplinkos apsaugos agentūra ir valstybės įmonė Valstybinių miškų urėdija. Atitinkamai KVCSĮ 37 straipsnio 13 dalyje siūloma nustatyti, kad Aplinkos apsaugos pajėgos atlieka aplinkos tyrimus, būtinus valdant ekstremaliąją situaciją ir organizuojant jos padarinių šalinimą, prognozuoja teršalų sklaidą, organizuoja miškų gaisrų gesinimą, vertina poveikį aplinkai, koordinuoja aplinkos būklės atkūrimą ir veiksmus, užtikrinančius teršalų ir (arba) kitokių darančių žalą aplinkai veiksnių skubią kontrolę, sulaikymą, pašalinimą ar kitokį valdymą, siekiant sumažinti ar išvengti didesnės žalos aplinkai, neigiamo poveikio žmonių sveikatai ar tolesnio aplinkos elementų funkcijų pablogėjimo. Taip pat, siekiant stiprinti nevyriausybinių organizacijų įtraukimą į ekstremaliųjų situacijų likvidavimą, siūloma 16 straipsnio 2 dalies 10 punkte nustatyti, kad be parengtų savanorių ir asociacijų pajėgų, civilinės saugos pajėgomis laikomos ir nevyriausybinių organizacijų pajėgos.

Siekiant nustatyti aiškų ir išsiskiriantį savanorių, nevyriausybinių organizacijų ir asociacijų (toliau – NVO) pajėgų pasitelkimo reguliavimą, siūloma tai reglamentuoti atskirame KVCSĮ 17 straipsnyje. Jame siūloma numatyti, kokiems darbams gali būti pasitelkiamos NVO pajėgos, aiškiai nustatyti, kad NVO pajėgos pasitelkiamos pagal pagalbos sutartis, sudarytas su valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, kitomis įstaigomis ir ūkio subjektais arba operacijų vadovo sprendimu. Siekiant išankstinio pasirengimo panaudoti NVO pajėgas ir numatyti konkrečius darbus joms, siūloma nustatyti, kad NVO pajėgų pasitelkimas ir dalyvavimas vykdant 17 straipsnio 1 dalyje nurodytus darbus ir funkcijas numatomas valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų ir ūkio subjektų rengiamuose krizių ir (ar) ekstremaliųjų situacijų valdymo planuose. Taip pat, siekiant, kad NVO pasirengimo ir pasitelkimo veikla būtų koordinuojama valstybės mastu, numatoma, kad NVO pajėgų pasitelkimą ir veiklą koordinuoja Nacionalinis krizių valdymo centras, o NVO pajėgų narių pasirengimas vykdyti 17 straipsnio 1 dalyje nurodytus darbus ir funkcijas būtų tikrinamas civilinės saugos ir krizių valdymo pratybose. Taip pat, siekiant užtikrinti NVO pajėgų, su kuriomis sudarytos pagalbos sutartys, pasirengimą vykdyti 17 straipsnio 1 dalyje nurodytus darbus ir funkcijas, siūloma nustatyti, kad šių darbų ir funkcijų vykdymas ir NVO pajėgų mokymas galės būti finansuojamas iš valstybės ar savivaldybių biudžetų, Vyriausybės nustatyta tvarka.

KVCSĮ 18 straipsnyje siūloma įtvirtinti krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos subjektų, išskyrus kitas įstaigas ir ūkio subjektus, teisę neatlygintinai gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų ir kitų asmenų informaciją, kurios reikia su krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos uždavinių įgyvendinimu susijusioms funkcijoms atlikti. Taip pat nustatyti, kad su krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos uždavinių įgyvendinimu susijusiems duomenims, įskaitant asmens duomenis, tarp jų ir specialių kategorijų asmens duomenis, tvarkyti naudojama Valstybės duomenų valdysenos informacinė sistema, bei registrų ir informacinių sistemų valdytojų ir (ar) tvarkytojų prievolę užtikrinti reikalingų duomenų iš registrų ir informacinių sistemų teikimą Valstybės duomenų valdysenos informacinei sistemai.

KVCSĮ 19 straipsnyje reglamentuojamos iš esmės tapачios buvusioms CSĮ gyventojų teisės ir pareigos, išskyrus 2 dalies 3 punkte nustatytą prievolę pasirengti ekstremaliosioms situacijoms, vadovaudamiesi valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų viešai skelbiamomis rekomendacijomis gyventojams. Nuolat atliekamos visuomenės apklausos rodo, kad didžioji dalis gyventojų nežino kam jie turi ruoštis ir nesirengia galimoms ekstremaliosioms situacijoms, nežino ar ir jiems privaloma pasiruošti galimoms nelaimėms, nors tiek pavyzdžiui PAGD, VRM, tiek Radiacinės saugos centras, kitos institucijos viešai skelbia rekomendacijas gyventojams. Tad siekiant stiprinti ir visuomenės pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms, tikslinga aiškiai reglamentuoti, kad gyventojai taip pat privalo pasirengti ekstremaliosioms situacijoms.

KVCSĮ 20–21 straipsniuose siūloma reglamentuoti krizių ir ekstremaliųjų situacijų prevencijos bendrąsias nuostatas bei pasirengimo krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms bendrąsias nuostatas. Dabar galiojančiuose įstatymuose nėra nustatyta kaip organizuojama krizių ir ekstremaliųjų situacijų prevencija ir kas sudaro pasirengimą krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms. KVCSĮ 20 straipsnio 1–3 dalyse labai aiškiai reglamentuojama kokiose veiklos srityse ir kokią

prevenciją vykdo ministerijos ir kitos valstybės institucijos ir įstaigos, savivaldybės administracijos direktoriai, kitos įstaigos ir ūkio subjektai. Siekiant išspręsti praktikoje pasitaikančias situacijas, kai valstybės ar savivaldybių institucijos dėl įvairių priežasčių negeba pačios nustatyti atitinkamų krizių ar ekstremaliųjų situacijų prevencijos poreikių arba, kai reikia kelių institucijų bendros veiklos platesnėms prevencinėms veikloms organizuoti valstybės mastu, KVCSĮ 20 straipsnyje siūloma reglamentuoti, kad Vyriausybė skiria valstybines krizių ir ekstremaliųjų situacijų prevencijos užduotis ministerijoms ir kitoms valstybės institucijoms ir įstaigoms, o savivaldybių administracijų direktoriams, – valstybines ekstremaliųjų situacijų prevencijos užduotis. Atkreiptinas dėmesys, kad KVCSĮ 20 straipsnyje ministerijoms ir kitoms valstybės institucijoms ir įstaigoms pavedama vykdyti krizių ir ekstremaliųjų situacijų prevenciją jų kompetencijai priskirtose veiklos srityse, o savivaldybės administracijos direktoriui pavedama vykdyti tik ekstremaliųjų situacijų prevenciją savivaldybės teritorijoje, kitoms įstaigoms ir ūkio subjektams – ekstremaliųjų situacijų prevenciją jų veiklos srityse. Atitinkamai numatoma, kad Vyriausybė skiria valstybines krizių ir ekstremaliųjų situacijų prevencijos užduotis ministerijoms ir kitoms valstybės institucijoms ir įstaigoms, o savivaldybių administracijų direktoriams, – valstybines ekstremaliųjų situacijų prevencijos užduotis. NKVC, ministerijos ir kitos valstybės institucijos ir įstaigos turėtų pareigą teikti Vyriausybei siūlymus dėl šių užduočių skyrimo šioje dalyje nurodytiems subjektams. Taigi savivaldybėms, kitoms įstaigoms ir ūkio subjektams nedidinama našta ir iš esmės paliekamos panašios funkcijos, kaip ir galiojančiame CSĮ.

Siekiant užtikrinti kryptingą pasirengimą krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms, KVCSĮ 21 straipsnyje siūloma aiškiai nustatyti kas sudaro pasirengimą krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms. Konkretaus pasirengimo turinio reglamentavimas sudarys galimybę visiems krizių valdymo ir civilinės saugos subjektams tinkamai planuoti pasirengimą krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms. KVCSĮ 23–32 straipsniuose išsamiau reglamentuojami atitinkami pasirengimo elementai.

KVCSĮ 23 straipsnyje siekiama reglamentuoti subjektus, kurie privalo rengti krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo planus. Siūloma nustatyti, kad visos ministerijos ir KVCSĮ 23 straipsnio 2 dalyje nurodytos institucijos rengia krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo planus. Kitų valstybės institucijų ir įstaigų sąrašą, kurioms tikslinga rengti krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo planus pavedama nustatyti Vyriausybei. Taip pat Vyriausybei ar jos įgaliotai institucijai pavedama patvirtinti kriterijus kitoms įstaigoms ir ūkio subjektams, kurių vadovai privalės organizuoti ekstremaliųjų situacijų valdymo plano rengimą.

KVCSĮ 24 straipsnyje reglamentuojama perspėjimo sistema ir pagrindiniai jos parengties principai. Šio straipsnio nuostatos beveik tapačios galiojančiam CSĮ ir esmingai nesikeičia.

KVCSĮ 25 straipsnyje reglamentuojamas civilinės saugos ir krizių valdymo mokymas ir gyventojų švietimas. Dėstomos nuostatos beveik tapačios galiojančiam CSĮ, tačiau didesnis dėmesys skiriamas gyventojų švietimui. Siūloma nustatyti, kad civilinės saugos mokymas vykdomas ne tik bendrojo lavinimo mokyklose ir profesinėse mokyklose pagal švietimo, mokslo ir sporto ministro tvirtinamas bendrąsias programas, bet ir neformaliojo vaikų švietimo programas, į kurias yra integruotas PAGD rekomenduotas nustatytas civilinės saugos mokymo turinys. Atitinkamai, įstaigose, vykdančiose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo ir neformaliojo vaikų švietimo programas, civilinės saugos mokymas turės būti integruotas į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas. Konkrečią civilinės saugos ir krizių valdymo mokymo tvarką pavedama nustatyti Vyriausybei.

Atsižvelgiant į ypač didelę pratybų svarbą pasirengimui krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms, KVCSĮ 26 straipsnyje siūloma išsamiau reglamentuoti civilinės saugos ir krizių valdymo pratybas. Siūloma nustatyti kokius subjektai, kokias pratybas organizuoja ir kokiose pratybose privalo dalyvauti. Taip pat siekiant užtikrinti NVO pasirengimą, siūloma nustatyti, kad NVO pajėgų narių pasirengimas vykdyti KVCSĮ 17 straipsnio 1 dalyje nurodytus darbus ir funkcijas tikrinamas civilinės saugos ir krizių valdymo pratybose. Civilinės saugos ir krizių valdymo pratybų organizavimo tvarką pavedama nustatyti Vyriausybei, o koordinuoti civilinės saugos pratybų organizavimą savivaldybėse, teikti metodinę pagalbą civilinės saugos pratybų organizavimo klausimais valstybės ir savivaldybių

institucijoms ir įstaigoms pavedama Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentui ir jam pavaldžioms įstaigoms.

KVCSĮ 27 straipsnyje siūloma reglamentuoti veiklos vykdymui užtikrinti būtinų priemonių ir asmeninės apsaugos priemonių (toliau – būtinų priemonės) atsargų kaupimą. Būtinų priemonių atsargų kaupimo prievolė valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, ūkio subjektams ir kitoms įstaigoms nėra nauja ir yra reglamentuota galiojančiame CSĮ įvairiuose straipsniuose. KVCSĮ siūloma visas nuostatas susijusias su minėta prievole reglamentuoti viename straipsnyje.

KVCSĮ 28 straipsnyje siūloma reglamentuoti nuostatas susijusias su slėptuvių, kolektyvinės apsaugos statinių ir priedangų poreikio nustatymu, žymėjimu ir jų parengties organizavimu. Kaip ir galiojančiam CSĮ, KVCSĮ reglamentuojama kam skirtos slėptuvės ir kolektyvinės apsaugos statiniai (toliau – KAS), tačiau papildomai atsiranda priedangos, kurių sąvoka reglamentuota KVCSĮ 2 straipsnyje. Vyriausybės įgaliotai institucijai pavedama nustatyti kriterijus slėptuvėms, KAS ir priedangoms, slėptuvių, KAS ir priedangų poreikio nustatymo, parinkimo, žymėjimo ir jų parengties organizavimo ir naudojimo tvarką, o savivaldybės administracijos direktoriui užtikrinti, kad KAS ir priedangos būtų pažymėti ir parengti. Atsižvelgiant į susiklosčiusią praktiką, KAS dažniausiai parenkami statiniai ar patalpos, kurios nepritaikytos gyventojų apsaugai karo atveju, nes esamų pastatų ar patalpų, kurios būtų tinkamos gyventojų apsaugai karo atveju nepakanka. 2022 m. inventorizavus savivaldybių numatytus KAS, nustatyta 1937 tokių statinių, tinkamų laikinai apgyvendinti 950 028 (34 proc.) šalies gyventojus teritorijoje, kurioje tiesiogiai negresia karo pavojingi veiksniai. Tik 9 proc. KAS, kurie numatyti rūsyje ar cokoliniame aukšte, gali gyventojus apsaugoti nuo dalies pavojingų veiksmų karo metu (netiesioginio bombardavimo sukulto viršslėgio bangos ar skeveldrų poveikio). Esant tokiai situacijai ir kilus karui žmonės neturėtų kur saugiai slėptis nuo sprogimų grėsmės, oro antskrydžių ir kitų panašių pavojų. Pavyzdžiui Suomijoje ir Švedijoje pastatuose, kur nuolat būna, dirba ar mokosi žmonės turi būti įrengtos slėptuvės, kuriose galėtų pasislėpti gyventojai karo atveju. Jų įrengimui nustatyti tam tikri reikalavimai. Be to, Rusijos karas prieš Ukrainą iš principo pakeitė situaciją ir supratimą apie pasiruošimą galimam karui. Atsižvelgiant į tai KVCSĮ 28 straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti, kad statant naują visuomenės poreikiams naudojamą pastatą (išskyrus religinės paskirties), kuriame vienu metu būna daugiau kaip 100 žmonių, arba aukštybinį (daugiau kaip 5 aukštų) daugiabutį gyvenamąjį namą, jis ar jo priklausinys (-iai) turi būti suprojektuotas (-i) ir pastatytas (-i) kaip KAS (-ai). Visuomenės poreikiams naudojamo pastato (išskyrus religinės paskirties), kuriame vienu metu būna daugiau kaip 100 žmonių, arba aukštybinio (daugiau kaip 5 aukštų) daugiabučio gyvenamojo namo kriterijus pasirinktas atsižvelgiant į Statybos įstatyme nustatyto ypatingojo statinio sąvoką ir jam taikomus didesnius projektavimo ir statybos reikalavimus. Tokiais kriterijais siekiama protingo balanso tarp viso statinio statybos ir KAS įrengimo. Kiti kriterijai tokiems kolektyvinės apsaugos statiniams bus nustatyti KVCSĮ 28 straipsnio 6 dalyje nurodytoje tvarkoje.

Atsižvelgiant į KVCSĮ 14 straipsnio 2 dalies nuostatą, kad savivaldybės administracijos direktoriaus nurodymu kitos įstaigos ir ūkio subjektai, kurių turimų materialinių išteklių teikimas ekstremaliųjų situacijų atvejais yra tikslingas, atsižvelgiant į atliktą savivaldybės galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos vertinimą, privalo dalyvauti rengiant savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo planą, su savivaldybės administracijos direktoriumi sudaryti sutartis dėl šiame plane nurodytų užduočių vykdymo, KVCSĮ 29 straipsnyje siūloma reglamentuoti materialinių išteklių teikimo sutarčių sudarymą ir administravimą. Šiame straipsnyje nustatomi bendrieji tokių sutarčių sudarymo pagrindai, sutarties turinio reikalavimai. Taip pat siekiant užtikrinti, kad sudaryta sutartis atitinka joje nustatytus įsipareigojimus, nustatoma pareiga įstaigai ir ūkio subjektui sudaryti sąlygas savivaldybės administracijos direktoriaus įgaliotiems asmenims patikrinti, ar yra tinkamai pasirengę vykdyti jiems šioje sutartyje nustatytus sutartinius įsipareigojimus, bei pagal kompetenciją (veiklos sritį) dalyvauti civilinės saugos mokymuose.

Siekiant užtikrinti tinkamą NKVC uždavinių ir funkcijų įgyvendinimą KVCSĮ 31 straipsnyje siūloma nustatyti, kad NKVC, jam nustatytoms funkcijoms atlikti, turi teisę laikinai pasitelkti atitinkamas kompetencijas turinčius valstybės institucijų ar įstaigų valstybės tarnautojus ir (ar) darbuotojus. Siūloma nustatyti kitų valstybės institucijų ir įstaigų valstybės tarnautojų, ir

darbuotojų pasitelkimo mechanizmą: pasitelkti valstybės tarnautojai ir (ar) darbuotojai, profesinės karo tarnybos kariai, žvalgybos pareigūnai pasitelkimo laikotarpiu yra pavaldūs ir atskaitingi NKVC vadovui arba jo įgaliotam asmeniui ir pagal kompetenciją atlieka jų pavestas užduotis, tačiau nustatytą darbo užmokestį pasitelktiems valstybės tarnautojams ir (ar) darbuotojams, profesinės karo tarnybos kariams, žvalgybos pareigūnams moka ir kitas socialines garantijas užtikrina valstybės institucija ar įstaiga, iš kurios jie pasitelkiami. Tokiu būdu NKVC būtų neapkraunamas papildoma administracine našta, o turimus resursus galėtų nukreipti savo tiesioginėms funkcijoms vykdyti. Pasitelktiems pirmiau nurodytiems darbuotojams garantuojamos valstybės institucijoje ar įstaigoje einamos pareigos ir nustatytas darbo užmokestis.

Siūlomas nustatyti valstybės tarnautojų *pasitelkimo* mechanizmas skiriasi nuo Valstybės tarnybos įstatymo 21 straipsnyje numatyto valstybės tarnautojo *laikino perkėlimo* į kitą įstaigą instituto, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų, diplomatų, žvalgybos pareigūnų ir profesinės karo tarnybos karių – nuo laikino perkėlimo į kitas karjeros valstybės tarnautojo pareigas tarnybinio būtinumo atveju instituto pagal atitinkamai Vidaus tarnybos statutą, Diplomatinių tarnybos įstatymą, Žvalgybos įstatymą ir Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymą. Valstybės tarnautoją, vidaus tarnybos sistemos pareigūną, diplomata, žvalgybos pareigūną ir profesinės karo tarnybos karį *laikinais perkėlus* į kitą įstaigą, jų darbdavys yra įstaiga, į kurią jie yra perkelti, o *pasitelkimo* atveju - darbdaviu lieka įstaiga, tačiau darbo sukuriamos naudos gavėju išimtinai yra tik NKVC. *Pasitelkimo* institutas yra greitesnis ir nepriklausantis nuo įstaigos vadovo valios – NKVC direktoriaus prašymu įstaigos valstybės tarnautojai, darbuotojai pagal darbo sutartį pasitelkiami neatsižvelgiant į įstaigos vadovo valią, o pagal VTĮ 21 straipsnio 7 dalį – valstybės tarnautoją *laikinais perkeliant* į kitas pareigas reikia įstaigos vadovo valios (nereikia valstybės tarnautojo sutikimo būti laikinai perkeltam į kitas valstybės tarnautojo pareigas nepaprastosios padėties, ekstremaliųjų įvykių ar ekstremaliųjų situacijų atvejais). Profesinės karo tarnybos kariai ir (ar) žvalgybos pareigūnai NKVC funkcijoms atlikti laikinai būtų pasitelkiami, suderinus su atitinkamos krašto apsaugos sistemos ar žvalgybos institucijos vadovu.

Akivaizdu, kaip yra gyvybiškai svarbu užtikrinti reikiamas kompetencijas žmogiškuosius išteklius krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms valdyti, todėl KVCSĮ nustatoma, kad pasirengimą krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms sudaro ir valstybės institucijų ir įstaigų valstybės tarnautojų, darbuotojų, profesinės karo tarnybos karių, žvalgybos pareigūnų ir kitų asmenų pasitelkimas. Siekiant užtikrinti įvykių, ekstremaliųjų įvykių likvidavimo, krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo, jų likvidavimo ir padarinių šalinimo, paieškos, gelbėjimo ir kitus neatidėliotinus darbus ir gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų atlikimą krizių ir ekstremaliųjų situacijų metu KVCSĮ siūloma nustatyti galimybę atitinkamas kompetencijas turinčius valstybės tarnautojus ir darbuotojus pasitelkti laikinai NKVC pavestoms užduotims atlikti ir nesant jų sutikimui.

Pagal KVCSĮ 31 straipsnio 7 dalies nuostatas mokslo ir studijų institucijų atstovai taip pat galės būti pasitelkti padėti krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos subjektams vykdyti funkcijas, susijusias su krizių, ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų prevencija, valdymu ir jų padarinių šalinimu, bendradarbiavimo sutartyse nustatytomis sąlygomis ir tvarka.

Kartu yra keičiamas ir Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas, kurio normos detalčiai reglamentuoja profesinės karo tarnybos karių pasitelkimo atvejus ir tvarką ir nenumato jų pasitelkimo NKVC uždaviniams ir funkcijoms įgyvendinti galimybes. Atsižvelgiant į galimą poreikį pasitelkti profesinės karo tarnybos karių turimas kompetencijas krizių valdymo klausimais, Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo pakeitimo projektu nustatomas profesinės karo tarnybos karių pasitelkimas NKVC uždaviniams ir funkcijoms įgyvendinti.

Taip pat KVCSĮ 32 straipsnyje siūloma numatyti galimybę gresiant ar susidarius krizei ar ekstremaliajai situacijai, taip pat paskelbus ekstremaliąją situaciją, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų ir ūkio subjektų valstybės tarnautojams ir darbuotojams pavesti/nurodyti dirbti viršvalandinį darbą, taip pat dirbti poilsio ir švenčių dienomis, atšaukti iš kasmetinių atostogų be darbuotojų sutikimo, kai būtina:

- 1) likviduoti įvykį, ekstremaliąjį įvykį, krizę ar ekstremaliąją situaciją ar šalinti jų padarinius;

- 2) gelbėti žmonių gyvybę ar sveikatą;
- 3) užkirsti kelią įvykiui, ekstremaliajam įvykiui, krizei ar ekstremaliajai situacijai;
- 4) užkirsti kelią grėsmei Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams ar gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų atlikimui.

KVCSĮ 32 straipsnio 3 dalyje siūloma sureguliuoti kasmetinių atostogų ar jų dalies ir kitų atostogų nukėlimą, pridėjimą prie kitų metų kasmetinių ar kitų atostogų sąlygas ir tvarką, o to paties straipsnio 4 dalyje siūloma nustatyti, kad nėščioms, neseniai pagimdžiusioms ir krūtimi maitinančioms valstybės tarnautojoms ir darbuotojoms, valstybės tarnautojams ir darbuotojams, auginanties vaiką (įvaikį) iki 3 metų, valstybės tarnautojams ir darbuotojams, vieniems auginanties vaiką (įvaikį) iki 14 metų arba neįgalų vaiką (įvaikį) iki 18 metų, ir neįgalųjį slaugantiems valstybės tarnautojams ir darbuotojams pavesti dirbti viršvalandžius, dirbti poilsio ar švenčių dieną ar atšaukti iš kasmetinių ar kitų atostogų galima tik jų rašytiniu sutikimu.

KVCSĮ 33 straipsnyje tobulinamas savivaldybės ir valstybės lygio ekstremaliosios situacijos skelbimo reguliavimas, tikslinant savivaldybės ir valstybės lygio ekstremaliosios situacijos skelbimo sąlygas, siekiant didesnio jų aiškumo ir paprastesnio taikymo. Siūloma numatyti didesnę valstybės įsitraukimą į ekstremaliųjų situacijų valdymą ir nustatyti, kad ekstremaliosios situacijos, kurių padarinių išplitimo ribos neviršija vienos savivaldybės teritorijos ribų, laikomos savivaldybės lygio ekstremaliosiomis situacijomis. Ekstremaliosios situacijos padariniams išplitus daugiau nei vienos savivaldybės teritorijoje, ji bus laikoma valstybės lygio. Toks pasiūlymas teikiamas, be kita ko, atsižvelgiant į tai, kad savivaldybės savo teritorijoje realizuoja savitvarką ir savaveiksmiškumą, todėl įgaliojimai valdyti ekstremaliąją situaciją savo teritorijoje yra pagrįsti. Juolab kad esant dabartiniam reguliavimui, kai savivaldybės lygio ekstremalioji situacija siejama su trijų savivaldybių teritorijomis, praktikoje pastebėta taikymo problemų – ypač dėl savivaldybių bendradarbiavimo. Ekstremaliajai situacijai išplitus ir į kitų savivaldybių teritorijas, turėtų būti aktyvuojamas pagrindinis lygmuo – valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valdymas. Taip pat, susidarius ekstremaliosioms situacijoms, gelbėjimo ir padarinių likvidavimo darbų operatyvumui įtaką daro galimybė skubos tvarka pasitelkti minėtiems darbams įgyvendinti būtinus materialinius išteklius, tad ekstremaliųjų situacijų priskyrimui atitinkamam lygiui turėtų daryti įtaką ir materialinių išteklių patelkimo šaltinis. Sprendžiamas valdymo klausimas ir dėl ekstremaliųjų situacijų, kilusių Baltijos jūroje. Be to, papildomai numatoma galimybė savivaldybės administracijos direktoriui teikti pasiūlymą skelbti valstybės lygio ekstremaliąją situaciją, kurį įvertinęs NKVC teiktų siūlymą Vyriausybei skelbti valstybės lygio ekstremaliąją situaciją arba nusprendęs, kad savivaldybės administracijos direktoriaus prašymas yra nepagrįstas, apie šį sprendimą informuos savivaldybės administracijos direktorių ir pateiks siūlymus dėl savivaldybės lygio ekstremaliosios situacijos valdymo organizavimo.

Taip pat KVCSĮ 33 straipsnyje siekiama spręsti ir ekstremaliosios situacijos galiojimo įvertinimo proceso reglamentavimo klausimą. Teisės aktuose nėra numatytas ekstremaliosios situacijos galiojimo įvertinimo procesas, tai yra, ar faktinė situacija atitinka ekstremaliosios situacijos paskelbimo sąlygas ir kriterijus. Neįvertinus, ar šios situacijos tolesnis veikimas būtinas grėsmėms suvaldyti ir padariniams šalinti, ji gali būti tęsiama nepagrįstai. Atitinkamai, KVCSĮ 33 straipsnio 5 dalyje siūloma nustatyti, kad ekstremaliosios situacijos galiojimo trukmė siejama su ekstremaliosios situacijos likvidavimu – grėsmės šio įstatymo 2 straipsnio 6 dalyje nurodytiems objektams išnykimu ir jos padarinių pašalinimu. Ekstremaliąją situaciją paskelbęs subjektas privalo reguliariai Vyriausybės nustatyta tvarka vertinti ekstremaliosios situacijos galiojimo poreikį ir likvidavus ekstremaliąją situaciją bei pašalinus jos padarinius, inicijuoti ekstremaliosios situacijos atšaukimą.

KVCSĮ 34 ir 35 straipsniuose reglamentuojami ekstremaliųjų situacijų valdymo principai, siekiama užtikrinti veiksmingą ir greitą ekstremaliųjų situacijų valdymo organizavimą atsisakius perteklinių valdymo grandžių (VESK ir VESOC). Ekstremaliųjų situacijų valdymas minėtuose straipsniuose reglamentuojamas atsižvelgiant į ekstremaliosios situacijos lygį (savivaldybės ar valstybės) ir jos grėsmę. Taip pat, atsižvelgiant į praktikoje kylančius klausimus dėl veiksmų eiliškumo, institucijų kompetencijos aiškiai reglamentuojami esminiai subjektų veiksmai gresiant ekstremaliajai situacijai iki ekstremaliosios situacijos paskelbimo ir ją paskelbus. Atsižvelgiant į šiuo metu kylančias diskusijas VESK posėdžiuose skelbti valstybės lygio ekstremaliąją situaciją ar dar

neskelbti (kai kyla jos grėsmė) ir siekiant operatyvumo, nustatoma pareiga teikti pasiūlymą Vyriausybei dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo ir imsis kitų veiksmų, kurie bus reglamentuoti po įstatymo priėmimo pakeistame Ekstremaliųjų situacijų skelbimo ir atšaukimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. rugpjūčio 31 d. nutarimu Nr. 1243 „Dėl Ekstremaliųjų situacijų skelbimo ir atšaukimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Minėtame apraše bus siūloma nustatyti, kad NKVC kartu su pasiūlymu Vyriausybei dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo, teiks ministerijai, kurios valdymo srityje yra susidariusi ekstremalioji situacija, pasiūlymą parengti sprendimų projektus, reikalingus valstybės lygio ekstremaliajai situacijai paskelbti. Toks reguliavimas leis žymiai operatyviau ir profesionaliau organizuoti reikalingų sprendimų parengimą, nes visos reikalingos iniciatyvos bus sukoncentruotos NKVC, kuri visada turės atitinkamą patirtį ir sprendimams priimti reikalingą informaciją. Taip pat jau paminėtu tikslu KVCSĮ 35 straipsnio 1 dalies 7 punkte siūloma nustatyti, kad kol nepaskirtas valstybės operacijų vadovas, NKVC organizuoja ir koordinuoja neatidėliotinus darbus ir veiksmus valstybės lygio ekstremaliajai situacijai likviduoti ir jos padariniams pašalinti. Taip pat siekiant tinkamai atliepti kompetentingo situacijų valdymo poreikį, kad būtų paskirtas atitinkamai ekstremaliajai situacijai tinkamas valstybės operacijų vadovas, siūloma nustatyti, kad valstybės operacijų vadovu skiriamas Vyriausybės narys, valstybės institucijos arba įstaigos, kurios veiklos srityje susidarė valstybės lygio ekstremalioji situacija, vadovas arba, kai valstybės lygio ekstremalioji situacija apima kelias valdymo (veiklos) sritis, – Nacionalinio krizių valdymo centro vadovas.

Siekiant pašalinti praktikoje pastebėtą teisinio reguliavimo trūkumą ir valstybės institucijų ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms kylančius klausimus dėl to, kokių veiksmų jos turi imtis gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai, reglamentuojamas pakankamai aiškus algoritmas, kad krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos subjektai vykdo savo ekstremaliųjų situacijų valdymo plane, valstybiniuose ekstremaliųjų situacijų valdymo planuose pagal jų kompetenciją numatytas priemones ir veiksmus, užtikrina valstybės operacijų vadovo sprendimų ir Nacionalinio krizių valdymo centro siūlymų įgyvendinimą. Paprastai krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos subjektai turės būti pasirengę nustatytiems pavojams, suplanavę priemones ir veiksmus, kurių ir imsis. Tačiau jeigu valdant ekstremaliasias situacijas reikės veiksmų ar priemonių kurios nebuvo suplanuotos ir (ar) kurioms pasiruošta nebuvo, arba reikės valdymo ir veiksmų koordinavimo sprendimų, tuomet sprendimus priims valstybės operacijų vadovas arba veiklos koordinavimo siūlymus teiks Nacionalinio krizių valdymo centras.

Atsižvelgiant į tai, kad kai kurios valstybės ar tarptautinio lygio ekstremaliosios situacijos gali turėti poveikį Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ir jų valdymui gali būti svarbus ir stiprus politinis vertinimas, atitinkamų prioritetų ar valdymo krypčių nustatymas, siūloma nustatyti, kad valstybės ir tarptautinio lygio ekstremaliųjų situacijų, apibrėžtų Nacionalinio saugumo strategijoje kaip keliančių ar galinčių sukelti grėsmę Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui, valdymo koordinavimo klausimai gali būti svarstomi Nacionalinio saugumo komisijoje ar kitoje šiems klausimams svarstyti Vyriausybės sudarytoje komisijoje ar komitete. Nacionalinio saugumo komisijos ar kitų Vyriausybės sudarytų komisijų ar komitetų priimti sprendimai privalomi valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms. Toliau KVCSĮ 37–42 straipsniuose detaliau reglamentuojami svarbiausi veiksmai ar priemonės, tokios kaip perspėjimas ir informavimas, gyventojų evakavimas, materialinių išteklių teikimas, būtinų užduočių atlikimas, asmens teisių ir laisvių, ūkinės veiklos laisvės, viešųjų ir administracinių paslaugų teikimo apribojimų nustatymas, prekybos ir paslaugų teikimo reguliavimas valstybės lygio ekstremaliosios situacijos metu, kurie atliekami gresiant ekstremaliajai situacijai ar ją paskelbus.

KVCSĮ 36 straipsnyje reglamentuojamas vadovavimas paieškos, gelbėjimo ir neatidėliotiniams darbams, įvykio, ekstremaliojo įvykio, ekstremaliosios situacijos likvidavimo, padarinių šalinimo ir šių darbų organizavimas. Išskiriami du subjektai, tai gelbėjimo darbų vadovas ir operacijų vadovas, kuriems yra suteikiami įgaliojimai vadovauti gelbėjimo, paieškos, įvykio, ekstremaliojo įvykio, ekstremaliosios situacijos likvidavimo, padarinių šalinimo ir neatidėliotiniams darbams, organizuoti šiuos darbus. Skirtingai nei galiojančiame CSĮ, šių subjektų įgaliojimai nėra tapatūs ir buvo patikslinti atsižvelgiant į praktikoje kilusius poreikius. Gelbėjimo darbų vadovas tai

civilinės saugos pajėgų valstybės tarnautojas ar darbuotojas *ekstremaliosios situacijos židinyje* vadovaujantis paieškos, gelbėjimo ir kitiems neatidėliotiniams darbams, taip pat įvykio, ekstremaliojo įvykio likvidavimo ir jų padarinių šalinimo darbams. Paprastai gelbėjimo darbų vadovo funkcijas likviduojant įvykį ar ekstremalųjį įvykį ir šalinant jo padarinius atlieka *pirmas atvykęs į įvykio vietą* civilinės saugos pajėgų valstybės tarnautojas ar darbuotojas, atsižvelgdamas į įvykio pobūdį. Tai gali būti policijos pareigūnas atvykęs į įvykio vietą arba PAGD pareigūnas atvykęs į gaisro vietą, kuris imasi organizuoti gyventojų ir turto gelbėjimą. Operacijų vadovas, tai valstybės ir (ar) savivaldybės institucijos ar įstaigos darbuotojas, valstybės tarnautojas ar valstybės politikas, paskirtas vadovauti visiems krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos subjektams, dalyvaujantiems likviduojant ekstremaliąją situaciją ir šalinant jos padarinius ir pagal kompetenciją priimančias sprendimus, būtinus siekiant likviduoti ekstremaliąją situaciją ir pašalinti jos padarinius. Gelbėjimo darbų vadovui yra pavaldžios tik į ekstremaliosios situacijos židinį atvykusios civilinės saugos pajėgos, o Operacijų vadovui suteikti įgaliojimai vadovauti visiems krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos subjektams, dalyvaujantiems likviduojant ekstremaliąją situaciją ir šalinant jos padarinius. Taip pat atsižvelgiant, kad operacijų vadovai, paprastai skiriami visam ekstremaliosios situacijos laikui ir jų sprendimai gali galioti visą ekstremaliosios situacijos laiką ir gali būti skirti daugiau nei vienam subjektui, KVCSĮ 36 straipsnio 6 dalyje nustatoma operacijų vadovo sprendimų, įforminami ir įsigaliojimo pagrindai, bei subjektai atsakingi už savivaldybės operacijų vadovo ir valstybės operacijų vadovo sprendimų, įgyvendinimo koordinavimą ir kontrolę. Taip pat KVCSĮ 36 straipsnyje reglamentuojamos civilinės saugos subjektų pagrindinės funkcijos, atsakomybės.

KVCSĮ 43 straipsnyje reglamentuojamas krizės valdymas. Atsižvelgiant į siekį reglamentuoti bendrą ekstremaliųjų situacijų ir krizių valdymo modelį siūloma KVCSĮ 43 straipsnyje reglamentuoti krizės valdymą. Atsižvelgiant į NKVC organizacinę ir koordinacinę paskirtį, siūlome nustatyti, kad susidariusios krizės valdymą organizuoja ir koordinuoja NKVC. Tiems atvejams, kai dėl krizės pobūdžio NKVC būtų nepajėgus organizuoti ir koordinuoti krizės valdymo, siūloma nustatyti, kad prireikus NSK, atsižvelgdama į krizės pobūdį, siūlo Vyriausybei paskirti už krizės valdymą atsakingą ministeriją ar kitą valstybės instituciją ar įstaigą, kuri kartu su NKVC, pagal kompetenciją imsis krizės valdymo ir jos padarinių šalinimo koordinavimo veiksmų. Taip pat siekiant nustatyti atsakingas už krizės valdymą institucijas, jų įgaliojimus ir veikimą krizės metu, siūloma reglamentuoti, kad krizių valdymas yra trijų lygmenų: strateginio, operacinio ir taktinio. Strateginiu lygmeniu Vyriausybė ir NSK pagal kompetenciją priima strateginius sprendimus dėl krizių valdymo ir jos padarinių šalinimo. Operaciniu lygmeniu NKVC planuoja krizių valdymo priemones, koordinuoja ir kontroliuoja jų įgyvendinimą. Taktiniu lygmeniu veikia ministerijos ir kitos valstybės institucijos ir įstaigos, vykdydamos valstybiniuose krizių valdymo planuose jų kompetencijai priskirtas ir ministerijos ir kitos valstybės institucijos ir įstaigos krizių valdymo plane numatytas priemones arba Nacionalinio saugumo komisijos patvirtintas krizės likvidavimo ir jos padarinių šalinimo priemones.

KVCSĮ 43 straipsnio 6–8 dalyse siūloma nustatyti aiškius Vyriausybės, NSK ir NKVC įgaliojimus krizės metu. Siekiant užtikrinti galimybę efektyviai likviduoti krizę ir pašalinti jos padarinius tais atvejais kai krizė susidaro dėl ypatingo įvykio, taip pat išorės arba vidaus įvykių ar procesų, keliančių grėsmę Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams, siūloma suteikti įgaliojimus Vyriausybei nustatyti gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms ir ūkio subjektams asmens judėjimo laisvės, privataus gyvenimo, nuosavybės ir būsto neliečiamumo teisės, ūkinės veiklos laisvės, viešųjų ir administracinių paslaugų teikimo apribojimus. Taip pat atsiradus su krize susijusiam būtinų prekių ir (ar) paslaugų trūkumui ar ribotam prieinamumui, suteikti įgaliojimus Vyriausybei imtis šių prekių ir (ar) paslaugų tiekimo ir prieinamumą didinančių priemonių.

KVCSĮ 44–46 straipsniuose detaliau reglamentuojami svarbiausi veiksmai ar priemonės, tokios kaip perspėjimas ir informavimas, asmens teisių ir laisvių, ūkinės veiklos laisvės, viešųjų ir administracinių paslaugų teikimo apribojimų nustatymas, prekybos ir paslaugų teikimo reguliavimas krizės metu.

Atsižvelgiant į tai, kad krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos subjektų finansiniai poreikiai pasirengti krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms, natūraliai priklauso nuo kilusių grėsmių Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams ar kitų pavojų, KVCSĮ 47 straipsnio 2 dalyje siūloma reglamentuoti, kad krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos subjektams finansavimas planuojamas ir skiriamas atsižvelgiant į grėsmes Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams, kitus pavojus bei valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų ir ūkio subjektų pasirengimą krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms.

KVCSĮ 48 straipsnyje siūloma aiškiai nurodyti galimus materialinio ir techninio aprūpinimo, skirto gyventojų apsaugai organizuoti, paieškos, gelbėjimo ir kitiems neatidėliotiniams darbams atlikti, krizėms ir ekstremaliosioms situacijoms likviduoti ir jų padariniams šalinti, šaltinius.

KVCSĮ 49 straipsnyje siūloma aiškiai apibrėžti, iš kokių finansinių išteklių kompensuojamos savivaldybių patirtos materialinių išteklių teikimo išlaidos. Kai paskelbta konkreti valstybės lygio ekstremalioji situacija, esant poreikiui, konkrečias kompensuotinas išlaidas ir (ar) jų grupes nustato ekstremaliosios situacijos operacijų vadovas savo sprendimu. Siūloma, kad kai paskelbta savivaldybės lygio ekstremalioji situacija, materialinių išteklių teikimo išlaidas dengia pati savivaldybė iš savo finansinių išteklių. O kai paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija, savivaldybių patirtos materialinių išteklių teikimo išlaidos kompensuojamos 70 procentų iš valstybės finansinių išteklių. Šiame įstatymo projekte siūloma naštos pasidalijimo tarp valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų proporcija preliminariai atitiktų savivaldybių biudžetams tenkančių konsoliduotos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų visumos proporcijas, kurios išlieka maždaug tokios jau keletą metų iš eilės.

Tai sudarys prielaidas greičiau ir lanksčiau reaguoti į ekstremaliąją situaciją ir priimti tikslesnius sprendimus.

KVCSĮ 50 straipsnyje reglamentuojamos analogiškos galiojančiame CSĮ valstybės paramos teikimo nuostatos.

KVCSĮ 51 straipsnyje reglamentuojami tarptautinio bendradarbiavimo krizių valdymo ir civilinės saugos srityje pagrindiniai principai. Atsižvelgiant į PAGD ir NKVC KVCSĮ nustatytą kompetenciją, siūloma reglamentuoti, kad PAGD koordinuoja tarptautinį bendradarbiavimą civilinės saugos srityje ir atstovauja Lietuvos Respublikos interesams tarptautinėse institucijose ir organizacijose, taip pat bendradarbiauja su Europos Komisijos, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos (NATO) ir Jungtinių Tautų reagavimo į nelaimės monitoringo ir koordinaciniais centrais. Atitinkamai NKVC koordinuoja tarptautinį bendradarbiavimą krizių valdymo srityje, atstovauja Lietuvos Respublikos interesams tarptautinėse institucijose ir organizacijose, vykdo nacionalinių krizių valdymo procedūrų atitiktis Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos (NATO) ir Europos Sąjungos institucijų nustatytoms procedūroms priežiūrą.

KVCSĮ 52 straipsnyje reglamentuojami civilinės saugos tarptautinės pagalbos teisiniai pagrindai iš esmės analogiškai, kaip ir galiojančiame CSĮ.

Atsižvelgiant į KVCSĮ 9 straipsnyje nustatytą NKVC kompetenciją, siūloma KVCSĮ 53 straipsnyje nustatyti, kad kilus krizei, gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai, dėl kurios gali kilti pavojus kaimyninių valstybių gyventojams ir aplinkai, NKVC kaimyninėms valstybėms teikia informaciją apie krizę, gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją ir dėl jos kilusius pavojus.

Atsižvelgiant į tai, kad ANK 526 straipsnyje siūloma nustatyti atsakomybę už Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymo ir kitų krizių valdymą ir civilinę saugą reglamentuojančių teisės aktų nevykdymą ar pažeidimą, siūloma KVCSĮ 54 straipsnyje aiškiai nurodyti, kad asmenys, pažeidę KVCSĮ reikalavimus, atsako ANK nustatyta tvarka.

Parengtas projektų paketas skirtas sukurti vieningą krizių valdymo ir civilinės saugos sistemą, kurios paskirtis NSPĮ apibrėžiama taip: krizių valdymo ir civilinės saugos sistema kuriama ir plėtojama grėsmę Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui keliantiems reiškiniams prognozuoti, stebėti, prevencinėms priemonėms parengti ir vykdyti, krizėms nustatyti bei valdyti, padariniams pašalinti, siekiant apsaugoti gyventojus nuo nelaimių karo ir taikos metu, jiems patiems šioje veikloje aktyviai dalyvaujant. Ši sistema užtikrina visų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, ūkio subjektų, savanorių parengtį ir prevencinius veiksmus, o ekstremaliųjų situacijų, kitų

krizių ir ginkluoto užpuolimo atvejais – krašto gyventojų perspėjimą ir informavimą, jų gyvybės ir turto apsaugą, reikalingą neatidėliotiną pagalbą ir evakuaciją iš pavojingų rajonų.

NSPĮ siūloma reglamentuoti, kad NSK ir NKVC padeda Vyriausybei įgyvendinti uždavinius nacionalinio saugumo srityje (šiais subjektais plečiamas ir Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme nustatytas nacionalinį saugumą užtikrinančių institucijų sąrašas). NSK, kuriai vadovauja Ministras Pirmininkas, spręstų strateginius klausimus dėl Nacionalinio saugumo strategijoje apibrėžtų rizikos veiksnių, pavojų ir grėsmių nacionalinio saugumo interesams prevencijos, pasirengimo valdyti krizes ir krizių valdymo. Nustatoma, kad NKVC koordinuoja rizikos veiksnių, pavojų ir grėsmių nacionalinio saugumo interesams stebėseną, atlieka grėsmių vertinimą ir prognozavimą, koordinuoja grėsmių prevenciją ir pasirengimą valdyti krizes (koordinuoja prevencijos bei krizių valdymo planų ir priemonių rengimą); kartu su Vyriausybės paskirta už krizės valdymą atsakinga institucija (jeigu pagal krizės pobūdį tokia būtų skiriama), imasi krizės valdymo ir jos padarinių šalinimo koordinavimo veiksmų.

NPĮ siūloma nepaprastosios padėties įvedimui netaikyti papildomų sąlygų, kad grėsmė konstitucinei santvarkai ar visuomenės rimčiai turi būti kilusi dėl valstybėje susidariusios ekstremalios situacijos ar krizės. Krizės ir ekstremalios situacijos sąvokas pripažinti netekusiomis galios, šias sąvokas apibrėžti KVCSĮ.

Siūloma nustatyti, kad Seimas, tvirtindamas Respublikos Prezidento sprendimą įvesti nepaprastąją padėtį, gali pakeisti teritoriją, kurioje įvedama nepaprastoji padėtis, nepaprastosios padėties trukmę, nustatytus konstitucinių teisių ir laisvių apribojimus ir nepaprastąsias priemones, kurios gali būti taikomos, arba jų taikymo mastą.

Siūloma nustatyti, kad Vyriausybė motyvuotu sprendimu gali Seimui arba Respublikos Prezidentui siūlyti priimti sprendimą įvesti nepaprastąją padėtį, o įvedus nepaprastąją padėtį paskiria už nepaprastosios padėties valdymą atsakingą instituciją. Patikslinti šios institucijos ir jos vadovo funkcijas nepaprastosios padėties metu ir įgaliojimus išduoti specialius leidimus, suteikiančius asmeniui ar transporto priemonei teisę būti tam tikru nustatytu laiku ir (ar) tam tikroje teritorijoje nepaprastosios padėties metu, nustatyti privalomuosius darbus, išduoti leidimus pakeisti nuolatinę gyvenamąją vietą, jeigu viešosios tvarkos apsaugos komendantūros nėra steigiamos, kontroliuoti, kaip laikomasi NPĮ 21 straipsnyje nustatytų teisės reikšti savo įsitikinimus, ieškoti informacijos ir ją gauti ar skleisti apribojimų (šiuo metu šios funkcijos ir įgaliojimai suteikti savivaldybių administracijų direktoriams).

ANK siūloma papildyti nauju 526¹ straipsniu ir nenustatyti atsakomybę už Lietuvos Respublikos nepaprastosios padėties įstatymo ir kitų nepaprastąją padėtį reglamentuojančių teisės aktų nevykdymą ar pažeidimą, o straipsnio turinį dėl nurodyto pažeidimo pakartotinumų ir kitų atsakomybę sunkinančių pažeidimo padarymo aplinkybių, dėstyti analogiškai ANK 526 straipsniui. ANK 526¹ straipsnio 1 ir 2 dalyje siūloma nustatyti iki 100 proc. didesnes sankcijas nei ANK 526 straipsnyje, nes Nepaprastosios padėties įstatymo nuostatos skirtos apsaugoti labai svarbius gėrius: valstybės konstitucinę santvarką, užtikrinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką bei žmogaus teisių apsaugą nepaprastosios padėties metu. ANK 526¹ straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti administracinę atsakomybę už šio straipsnio 1 dalyje numatytą administracinį nusižengimą, kuris sukėlė pavojų žmonių gyvybei ar sveikatai, konstitucinei santvarkai ar visuomenės rimčiai ir, atsižvelgiant į pažeidimo pavojingumą, nustatyti tokias pat sankcijas, kaip ir ANK 526 straipsnio 3 dalyje.

ANK 589 straipsnyje siūloma nustatyti institucijų įgaliojimus tirti ANK nauju 526¹ straipsnyje nustatytus administracinius nusižengimus. Šiuos įgaliojimus siūloma nustatyti policijai, PAGD, VSAT, Viešojo saugumo tarnybai prie VRM, savivaldybių administracijoms, Karo policijai ir Lietuvos Respublikos muitinei, t. y. toms institucijoms, kurioms tektų ne tik tiesiogiai dalyvauti nepaprastosios padėties valdyme, bet ir kontroliuoti kaip vykdomos nepaprastosios priemonės. Taip pat, atsižvelgiant į ekstremaliosios situacijos dėl užsieniečių masinio antplūdžio paskelbtos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. liepos 2 d. nutarimu Nr. 517 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo ir valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo paskyrimo“ ir nepaprastosios padėties, įvestos Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. lapkričio 9 d. nutarimu Nr. XIV-617 „Dėl nepaprastosios padėties įvedimo“ (toliau – NP) metu nustatytų pavojų kylančių dėl

valstybės sienos kirtimą ir patikrinimą arba pasienio teisinį režimą, reglamentuojančių teisės aktų pažeidimų padarytų nepaprastosios padėties ar susidarius ekstremaliajai situacijai ANK 536 straipsnį siūloma papildyti nauja 3 dalimi ir nustatyti atsakomybę už valstybės sienos kirtimą ir patikrinimą arba pasienio teisinį režimą, reglamentuojančių teisės aktų pažeidimą padarytą karo, nepaprastosios padėties, mobilizacijos, karantino, riboto karantino metu, taip pat susidarius ekstremaliajai situacijai ar ekstremaliajam įvykiui, jeigu ekstremalioji situacija ar ekstremalusis įvykis kelia pavojų žmonių gyvybei ar sveikatai.

VRĮ 13 straipsnyje siūloma reglamentuoti aiškesnę ir operatyvesnę valstybės rezervo, naftos produktų ir naftos valstybės atsargų naudojimo procedūrą. Taip pat, siekiant pasirūpinti Lietuvos Respublikos piliečiais užsienyje, kai jiems reikia pagalbos dėl jų buvimo šalyje kilusios krizės ar ekstremaliosios situacijos, siūloma įteisinti galimybę valstybės rezervą skirti pagalbai Lietuvos Respublikos piliečiams užsienyje krizės ar ekstremaliosios situacijos atveju. Valstybės rezervo įstatymo 13 straipsnio 4 dalyje nustatoma aiški ir skubaus sprendimo panaudoti valstybės rezervo materialinių išteklių atsargas priėmimo procedūra bei terminas ir atsisakoma perteklinio Vyriausybės dalyvavimo, pritarant valstybės rezervo materialinių išteklių panaudojimui. Ekstremaliosios situacijos metu valstybės rezervas naudojamas dideliu dažnumu, o sprendimai dėl jo panaudojimo turi būti priimami nedelsiant, todėl bet kokia papildoma derinimo procedūra dėl valstybės rezervo panaudojimo trukdo operatyviam valstybės rezervo išteklių panaudojimui. Panaudojus valstybės rezervo materialinių išteklių Valstybės rezervo įstatymo 13 straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka, šioje dalyje nustatoma prievolė valstybės rezervo tvarkytojui nedelsiant informaciją apie tai pateikti valstybės rezervo koordinatoriui. Taip pat, atsižvelgiant į KVCSĮ nuostatas, VRĮ atliekami redakcinio pobūdžio pakeitimai.

Atsižvelgiant į tai, kad MPŠPI 2 straipsnyje reglamentuota gyvybiškai svarbios valstybės funkcijos sąvoka ir MPŠPI 6 straipsnyje nustatytas pavedimas Vyriausybei patvirtinti gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų sąrašą perkelti į KVCSĮ, siūloma minėtas nuostatas MPŠPI 2 ir 6 straipsniuose išbraukti. Siūlomas pakeitimas grindžiamas minėtos sąvokos turiniu ir jo tiesioginiu atitikimu KVCSĮ 3 straipsnio 1 dalies 5 punkte nustatytam krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos uždaviniui. Taip pat, atsižvelgiant į KVCSĮ nuostatas, MPŠPI atliekami kiti redakcinio pobūdžio pakeitimai.

EĮ 2 straipsnio 5 dalies pakeitimu siekiama prilyginti ekstremaliają energetikos padėtį Krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymo projekte apibrėžtai ekstremaliajai situacijai. 5 straipsnio 1 dalies 3 punkto, 13 straipsnio 3 dalies, 33 straipsnio 2 dalies ir 33 straipsnio 3 dalies pakeitimais siekiama panaikinti perteklinį ekstremaliosios energetikos padėties skelbimo reglamentavimą. Prilyginus ekstremaliają energetikos padėtį ekstremaliajai situacijai, jos paskelbimą reglamentuotų KVCSĮ. EĮ 13 straipsnio 4 punkto pakeitimu siekiama suvienodinti vartojamus teisės aktų pavadinimus. 33 straipsnio 1 dalies pakeitimu siūloma papildyti ekstremalios energetikos padėties paskelbimo pagrindą papildoma šilumos tiekimo sumažėjimo sąlyga. Siūloma pripažinti netekusiomis galios EĮ 33 straipsnio 2 ir 3 dalis, nes prilyginus ekstremaliają energetikos padėtį ekstremaliajai situacijai, pirmosios paskelbimą ir atšaukimą reglamentuotų KVCSĮ. Siūloma pripažinti netekusia galios EĮ 33 straipsnio 6 dalį kaip perteklinę, nes vartotojų aprūpinimą naudojant naftos produktų valstybės atsargas reglamentuoja Naftos produktų ir naftos valstybės atsargų įstatymas. Siūloma pripažinti netekusiomis galios EĮ 33 straipsnio 8 ir 9 dalis kaip perteklines, nes KVCSĮ reglamentuoja ūkinės veiklos laisvių apribojimus, būtinus valstybės lygios ekstremaliajai situacijai likviduoti ir jos padariniams šalinti. EĮ 33 straipsnio 10 dalyje siekiama suvienodinti sąvokas, naudojamas KVCSĮ ir Energetikos įstatyme.

Siūloma pripažinti netekusiu galios BEĮ 8 straipsnį, nes VESK yra naikinama. 39 straipsnio 1 dalies pakeitimu siūloma atsisakyti nuostatos, kad branduolinių ir radiologinių avarijų ir jų padarinių likvidavimo darbų organizavimas aprašomas institucijų ir įstaigų ekstremaliųjų situacijų valdymo planuose ir taip atsisakant nereikalingos teisinės konkurencijos su KVCSĮ ir jį įgyvendinančiais teisės aktais.

GDĮ 2 straipsnyje naujomis 54¹ ir 54² dalimis siekiama tiksliai apibrėžti GDĮ ir kituose teisės aktuose vartojamas sąvokas. GDĮ 45 straipsnio 4 dalies 2 punkto, 45 straipsnio 6 dalies, 46 straipsnio 1 dalies, 46 straipsnio 3 dalies, 46 straipsnio 6 dalies, 46 straipsnio 7 dalies, 57 straipsnio 5 dalies 3

punkto, 62 straipsnio 2 dalies 1 punkto pakeitimais siekiama patikslinti ir suvienodinti vartojamas sąvokas.

NPNVAĮ 17 straipsnio 1 dalies pakeitimu siūloma papildyti institucijų, kurios imasi veiksmų ekstremaliosios energetikos padėties metu, sąrašą institucijomis, kurios nurodytos Energetikos įstatyme, o Vyriausybės ekstremaliųjų situacijų komisiją pakeisti Nacionaliniu krizių valdymo centru. Siūloma pripažinti netekusia galios NPNVAĮ 17 straipsnio 2 dalį, nes nuostata pakartoja NPNVAĮ 17 straipsnio 1 dalį. 17 straipsnio 5 dalies pakeitimu siūloma VESK funkcijas priskirti NKVC.

Atsižvelgiant į KVCSI 16 straipsnyje reglamentuotos civilinės saugos pajėgos, siūloma koreguoti LŠSI vartojamą civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos pajėgų apibrėžimą. Taip pat atsižvelgiant į praktikoje (paskelbus nepaprastąją padėtį) iškilusį poreikį pasitelkti LŠS, siūloma LŠSI 18 straipsnyje nustatyti galimybę LŠS padėti civilinės saugos pajėgoms vykdyti atskiras užduotis nepaprastosios padėties metu bei reglamentuoti, kad šios pagalbos teikimo metu LŠS padaliniais vadovauja institucijos, atsakingos už nepaprastosios padėties valdymą, vadovas. Atsižvelgiant į tai, kad pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą, LŠS patikėjimo teise gali būti perduodamas atitinkamai tik krašto apsaugos ministro sprendimu, tik Krašto apsaugos ministerijos patikėjimo teise valdomas trumpalaikis materialusis turtas arba Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimu tik kariuomenės patikėjimo teise valdomas trumpalaikis ir ilgalaikis materialusis turtas, reikalingas LŠS LŠSI įstatymo 8 straipsnyje numatytiems LŠS uždaviniais įgyvendinti ir siekiant sudaryti galimybę perduoti LŠS patikėjimo teise ir kitą valstybės ar savivaldybių turtą siūloma LŠSI 41 straipsnį papildyti 3¹ dalimi ir nustatyti, kad LŠS uždaviniais įgyvendinti LŠS laikinai neatlygintinai valdyti ir naudotis panaudos pagrindais Vyriausybės ar jos įgaliotų turto valdytojų sprendimu Vyriausybės nustatyta tvarka gali būti perduodamas valstybės turtas, savivaldybės tarybos ar jos įgaliotų institucijų sprendimu savivaldybės tarybos nustatyta tvarka – savivaldybės turtas.

Siekiant užtikrinti pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų išplitimo prevenciją siūloma ŽULPKĮ papildyti nauju 18¹ straipsniu ir nustatyti, kad sveikatos apsaugos ministras Nacionalinio visuomenės sveikatos centro teikimu turi teisę nustatyti fiziniams ar juridiniams asmenims privalomus asmeninės apsaugos priemonių naudojimo reikalavimus, taip pat būtinas visuomenės sveikatos saugos ir higienos sąlygas, kai išskyla pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų išplitimo pavojus.

Asmenų srautų valdymas, kaukių dėvėjimas, saugaus atstumo bei higienos reikalavimų laikymasis, vėdinimo užtikrinimas yra pagrindinės pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų valdymui taikomos ir Pasaulio sveikatos organizacijos, ir Europos ligų profilaktikos ir kontrolės centro rekomenduojamos priemonės. Nei viena iš taikomų prevencijos priemonių atskirai nėra absoliučiai efektyvi užkertant kelią pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų plitimui. Veiksmingiausi rezultatai pasiekiami, kai visos pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų plitimo riziką mažinančios prevencijos priemonės yra įgyvendinamos kompleksiskai. Atsižvelgiant į tai siūloma ŽULPKĮ 21 straipsnyje nustatyti, kad karantino metu gali būti laikinai apribota ne tik asmens judėjimo laisvė, bet ir ūkinės veiklos laisvė, privataus gyvenimo neliečiamumas ir nustatyti ne tik ūkinės veiklos, bet ir viešųjų ir administracinių paslaugų teikimo apribojimai siekiant išvengti pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų plitimo. Atitinkamai siekiant įteisinti ir kitus žmogaus ir visuomenės sveikatą efektyviai apsaugančius ribojimus, ŽULPKĮ 21 straipsnyje siūloma įtvirtinti teisę Vyriausybei karantino metu:

1. riboti ar laikinai uždrausti ūkinę veiklą, viešųjų ir administracinių paslaugų teikimą, išskyrus atvejus, kai valstybės ir savivaldybių institucijose, įstaigose, valstybės ir savivaldybių valdomose įmonėse atitinkamas funkcijas (darbus) būtina atlikti darbo vietoje, bei nustatyti šių paslaugų teikimo sąlygas ir tvarką;

2. riboti asmens privatą gyvenimą;

3. riboti susibūrimus privačiose vietose;

4. nustatyti atvykimo ir grįžimo į Lietuvos Respubliką sąlygas.

Taip pat, siekiant užtikrinti karantino priemonių visapusišką ir efektyvų įgyvendinimą, ŽULPKĮ 21 straipsnyje siūloma nustatyti, kad karantino metu sveikatos apsaugos ministras gali nustatyti asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo organizavimo ir šių paslaugų teikimo tvarką

asmens sveikatos priežiūros įstaigose, pasitelkiant infrastruktūrą ir materialinius bei žmogiškuosius išteklius nepaisant asmens sveikatos priežiūros įstaigų pavaldumo ir teisinės formos.

Konstitucinis Teismas (toliau – KT) nutarimuose yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją riboti žmogaus teisės ir laisvės galima, jeigu yra laikomasi šių sąlygų:

- tai daroma įstatymu;
- ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisvės ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus;
- ribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei esmė;
- yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo.

Asmens teisių ir laisvių ribojimo pagrįstumo vertinimo kriterijai - sveiko proto ir akivaizdžios būtinybės kriterijai. Tam tikro bendrojo teisinio reguliavimo išimčių nustatymas gali būti konstituciškai pateisinamas, jeigu yra siekiama užtikrinti konstituciškai pagrįstą visuotinai reikšmingą interesą, išimties turi būti proporcingos siekiamam konstituciškai pagrįstam tikslui ir neriboti subjektų teisių daugiau, nei būtina. Žmogaus ir visuomenės sveikata yra viena svarbiausių visuomenės vertybių. Konstitucinis Teismas yra išaiškinęs, kad žmogaus ir visuomenės sveikata yra viena svarbiausių visuomenės vertybių. Tiek nacionaliniuose, tiek tarptautiniuose teisės aktuose įtvirtinta, kad esant būtinybei demokratinėje visuomenėje užtikrinti, be kita ko, visuomenės saugumą ir žmonių sveikatos apsaugą, valstybės institucijos turi teisę apriboti naudojimąsi tam tikromis asmens teisėmis ir laisvėmis.

KT yra konstatavęs, jog žmonių sveikatos apsauga yra konstituciškai svarbus tikslas, viešasis interesas, o rūpinimasis žmonių sveikata – tai valstybės funkcija. Valstybė turi pareigą saugoti asmenis nuo grėsmių sveikatai, pagerinti žmogaus, visuomenės gebėjimą įveikti kilusį pavojų sveikatai, susirgus užtikrinti medicininių paslaugų prieinamumą.

Konstitucijoje numatyta, kad Vyriausybė „vykdo kitas pareigas, kurias Vyriausybei paveda Konstitucija ir kiti įstatymai“.

Vyriausybės veikla yra ne tik vykdomojo, bet ir tvarkomojo pobūdžio. Vykdydama įstatymus ir Seimo nutarimus, Vyriausybė pati leidžia norminius ir individualius teisės aktus, užtikrina jų vykdymą.

Todėl, kaip minėta, Konstitucijoje yra įtvirtinti tik svarbiausi Vyriausybės įgaliojimai ir nustatoma, kad Vyriausybė vykdo ne tik Konstitucijoje, bet ir kituose įstatymuose nurodytas pareigas (Konstitucijos 94 straipsnio 7 punktą).

ŽULPKĮ 21 straipsnį siūloma papildyti nuostata, kad riboto karantino objektais gali būti ne tik asmenys, įvažiuojantys į Lietuvos Respubliką ar pervažiuojantys per Lietuvos Respubliką tranzitu iš ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų sukėlėjais užkrėstų teritorijų, bet ir iš užsienio šalies, įtrauktos į sveikatos apsaugos ministro patvirtintą užkrečiamosios ligos paveiktų šalių sąrašą. ŽULPKĮ sąvokos ribotas karantinas apibrėžime numatyta, kad karantino objektai yra konkreti žaliava ir (ar) produktas arba konkreti paslauga, atsižvelgiant į tai, būtina patikslinti, kad riboto karantino objektai gali būti ne tik vietiniai gamintojai ir paslaugų teikėjai, jų naudojamos žaliavos ir medžiagos bei pagaminama ir realizuojama produkcija, bet ir įmonės, įstaigos ar organizacijos bei jų teikiamos paslaugos. ŽULPKĮ sąvokos ribotas karantinas apibrėžime numatyta, kad karantino objektu gali būti ribota teritorija, atsižvelgiant į tai, ŽULPKĮ būtina papildyti nuostata, kad riboto karantino objektai taip pat gali būti ir fiziniams ar juridiniams asmenims priklausantys statiniai ar jų teritorijos.

GGPA projektu siūloma keisti 10 straipsnio nuostatas, kad okupuotoje teritorijoje lieka veikti policijos ir kitos institucijos. Šios nuostatos yra prieštaringos, taip pat praktikoje nesuprantamas jų realizavimas - nežinia, ar numatomas policijos ir kitų institucijų veikimas okupacinės valdžios žinioje, taip pat kaip tai derėtų su kitomis šio įstatymo nuostatomis dėl kolaboravimo draudimo ir okupacinės valdžios neteisėtumo. Todėl šių nuostatų atsisakoma, kaip nevienareikšmiškų ir keliančių teisinę painiavą. Kartu pažymėtina, kad gelbėjimo darbų atlikimas karo padėties metu sureguliuotas Lietuvos Respublikos karo padėties įstatyme.

KASOKTĮ ir KJNS projektais atliekami redakcinio pobūdžio pakeitimai susiję su VESK pavadinimo keitimu ar išbraukimu, nuorodų į sąvokas pateikimu ir kt.

VAĮ 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu siekiama dviejų tikslų. Pirma, siūloma numatyti hierarchiniu požiūriu aukštesnį viešojo administravimo subjekto administracijos padalinį – centrą, atsižvelgiant į tai, kad grupė, kaip ji apibrėžta šiame įstatyme (steigiama su politikos formavimu susijusiems ir tik viešojo administravimo subjekto uždaviniais spręsti) negalėtų vykdyti tarpinstitucinių ir su politikos formavimu nesusijusių funkcijų. Be to, aukštesnis struktūrinio padalinio (centro) ir jo vadovo statusas leistų veiksmingiau organizuoti centrui pavestų uždavinių įgyvendinimą bendraujant su kitomis valstybės institucijomis ir įstaigomis. Siūloma, kad tokius centrus, kurie galėtų atlikti tris pagrindines tarpinstitucines funkcijas – koordinuoti visų susijusių institucijų veiksmus, valdyti procesus, kai juose dalyvauja keletas institucijų ar veikti kaip kompetencijos centrai, teikiantys analitinę pagalbą visoms valstybės institucijoms ir įstaigoms, būtų galima, prireikus ir kai tai tikslinga, steigti ministerijose ir Vyriausybės kanceliarijoje. Atsižvelgiant į tai, kad centro veikla būtų skirta ne tik viešojo administravimo subjekto uždaviniais spręsti, sprendimus dėl tokių centrų steigimo turėtų priimti Vyriausybė.

Antra, siūloma numatyti, kad centras, kuris savo dydžiu ir sprendžiamų uždavinių mastu bei kompleksiskumu (pvz., NKVC) galėtų būti daug didesnis nei ministerijose ar Vyriausybės kanceliarijoje veikiančios grupės, taip pat galėtų turėti savo struktūrinius administracinius padalinius (grupes, departamentus ar skyrius). Taip pat planuojama, kad centre steigiamą grupę, į kurią būtų deleguojami ir kitų institucijų atstovai, galėtų būti steigiamą apibrėžtam laikotarpiui – išsprendus kilusią problemą (pavestą užduotį) grupė būtų panaikinama. Dėl šios priežasties keičiama VAĮ 8 straipsnio 3 dalis, taip pat patikslinamos šio straipsnio 2, 5 ir 7 dalys.

Atitinkamai turi būti keičiamas VTĮ 1 priedas, kuriame nustatomi valstybės tarnautojų pareiginių algų koeficientai, numatant naują pareigybę – centro vadovą. Siūloma šią pareigybę įtraukti į 3.1 papunktį, prilyginant Respublikos Prezidento patarėjui, Seimo Pirmininko patarėjui ir Ministro Pirmininko patarėjui bei taikant pareiginės algos koeficientą 18,7–20. Tokiu būdu centro vadovas pareigybių grupėje būtų žemiau nei Vyriausybės kanclerio pavaduotojas (18,7–20,5) ar ministerijos kancleris (19,5–21,5), bet aukščiau nei grupės vadovas ar departamento direktorius (11,5–18,5).

VĮ pakeitimais siekiama keletą tikslų. VĮ 22 straipsnis, kuriame numatyti Vyriausybės įgaliojimai, keičiamas ir šio straipsnio 9 punkte siūloma numatyti, kad Vyriausybė priima sprendimą įsteigti ministerijoje ar Vyriausybės kanceliarijoje struktūrinį padalinį centrą. Kaip minėta, centro veikla būtų skirta ne tik viešojo administravimo subjekto „vidaus“ uždaviniais spręsti, todėl sprendimus dėl tokių centrų steigimo ministerijoje ar Vyriausybės kanceliarijoje turėtų priimti Vyriausybė. VĮ 44¹ straipsnio pakeitimu siekiama dviejų tikslų. Visų pirma juo siūloma įtvirtinti nuostatą, kad Vyriausybės kanceliarijoje Vyriausybės sprendimu gali būti steigiamas (steigiami) centrai, kaip tai numatyta VAĮ 8 straipsnyje, tarpinstitucinėms funkcijoms vykdyti (bendriems ministerijų, taip pat kitų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų veiksams koordinuoti, viešojo administravimo subjektams reikiamoms kompetencijoms sutelkti, padėti Vyriausybei ir kitiems viešojo administravimo subjektams valdyti valstybės lygio situacijas ar procesus). Ši nuostata leistų Vyriausybei priimti sprendimą dėl NKVC įsteigimo Vyriausybės kanceliarijoje.

Antra, siūloma numatyti, kad Vyriausybės kanceliarijoje įsteigiamam centrui vadovautų centro vadovas (centro direktorius) arba Vyriausybės kanclerio paskirtas Vyriausybės kanclerio pavaduotojas (atitinkamai, įsteigus centrą ir nusprendus, kad jam turėtų vadovauti Vyriausybės kanclerio pavaduotojas, Vyriausybės kancleris galėtų turėti papildomą pavaduotoją – karjeros valstybės tarnautoją). Priklausomai nuo centrui, įsteigiamam Vyriausybės kanceliarijoje, numatytų uždavinių Vyriausybės kancleris galėtų paskirti centro vadovą arba, prireikus, pavesti vienam iš savo pavaduotojų vadovauti tokiam centrui atsižvelgiant į tai, kad Vyriausybės kancleris vadovauja visai Vyriausybės kanceliarijai su visais administracijos padaliniais ir turi teisę deleguoti vienam iš savo pavaduotojų vadovauti konkrečiam administracijos padaliniiui (centrui). Toks pavedimas užtikrintų, kad centrui vadovaujantis kanclerio pavaduotojas turėtų daugiau galimybių koordinuoti atitinkamam centrui pavestų uždavinių įgyvendinimą tiek Vyriausybės kanceliarijoje, tiek bendradarbiaujant su kitomis valstybės institucijomis ir įstaigomis.

VĮ 37 pakeitimu siūloma numatyti lankstesnes Vyriausybės posėdžių organizavimo nuotoliniu būdu galimybes. Šiuo metu tokie posėdžiai gali būti organizuojami, jei atitinka keletą 37 straipsnyje numatytų sąlygų, kurios iš esmės visiškai nėra būdingos ir reikalingos dėl Covid-19 pandemijos įprasta tapusiai posėdžių organizavimo nuotoliniu būdu formai (būtina valstybės karinės gynybos ir kitoms gyvybiškai svarbioms valstybės funkcijoms užtikrinti, jeigu šiais atvejais teisės akto projekto nepriėmimas nedelsiant lemtų neigiamų pasekmių valstybės ir visuomenės saugumui ir stabilumui atsiradimą, ir pan.). Tokio nuotolinio posėdžio metu išlaikomi visi Vyriausybei kaip kolegialiai institucijai ir jos darbui keliami reikalavimai (Vyriausybės narių ir kitų asmenų dalyvavimas, viešumas ir pan.), todėl nėra tikslinga apriboti galimybes Vyriausybei posėdžiauti nuotoliniu būdu tik siekiant spręsti gyvybiškai svarbias valstybės funkcijas ir jei teisės akto projekto nepriėmimas nedelsiant lemtų neigiamų pasekmių valstybės ir visuomenės saugumui ir stabilumui atsiradimą. Priešingai, nuotolinio būdu organizuojamas posėdis suteiktų daugiau galimybių tiek Vyriausybės nariams, tiek kitiems asmenims, kuriems tokią teisę numato Lietuvos Respublikos Konstitucija, kiti įstatymai ir Vyriausybės darbo reglamentas, dalyvavimą posėdyje. Be to, galimybė tokiu būdu organizuoti posėdžius išlieka ypač svarbi nepaprastosios padėties, karantino, ekstremaliosios situacijos ir pan. atvejais, kaip tai pasimatė Covid-19 pandemijos metu.

VĮ 23 straipsnį siūloma papildyti 3 punktu ir numatyti, kad įstatymų nustatytais atvejais Vyriausybė gali skirti savivaldybėms užduotis ir koordinuoti su krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos uždavinių įgyvendinimu susijusių jų funkcijų vykdymą. Šis pakeitimas siūlomas atsižvelgiant į siūlomas KVCSI projekto nuostatas ir juose numatytą krizių valdymo ir civilinės saugos sistemą bei savivaldybių vaidmenį.

Siūlant papildyti VĮ 20¹ straipsniu siekiama įtvirtinti nuostatą, kad Vyriausybė, netgi nesant tuo tikslu pavedimų ar įgaliojimų konkrečiame įstatyme, turi užtikrinti veiksmingą įstatymų ir kitų Seimo priimtų teisės aktų vykdymą priimdama jiems įgyvendinti reikalingus teisės aktus arba įgaliodama juos priimti kompetentingą ministeriją, Vyriausybės įstaigą ar įstaigą prie ministerijos. Ši nuostata atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, pagal kurią „<...> iš Konstitucijos 94 straipsnio 2, 7 punktų, kuriuose yra įtvirtinti Vyriausybės, kaip vykdomosios valdžios institucijos, įgaliojimai, iš konstitucinių teisinės valstybės, atsakingo valdymo principų Vyriausybei kyla pareiga užtikrinti veiksmingą įstatymų vykdymą, inter alia tais atvejais, kai įstatymu jai nėra nustatyta konkretaus pavedimo. Ši Vyriausybės pareiga apima *inter alia* pareigą priimti poįstatyminius aktus <...>“ (Konstitucinio Teismo 2018 m. balandžio 27 d. nutarimas). Ši nuostata suteiktų bendrą įgaliojimą ir pareigą Vyriausybei visais atvejais priimti visus būtinus įstatymų įgyvendinamuosius aktus arba įgalioti juos priimti kitą, jai atskaitingą, instituciją.

Įstatymų įsigaliojimo data siejama su poreikiu laiku parengti įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus ir tinkamai pasirengti naujo krizių valdymo ir civilinės saugos mechanizmo taikymui.

VAI 8 straipsnio pakeitimo įstatymo, VĮ 22, 23, 37 ir 44¹ straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 20¹ straipsniu įstatymo, VTĮ 1 priedo pakeitimo įstatymo projektuose nenumatyta konkreti įsigaliojimo data ir jų įsigaliojimas siejamas su įstatymų paskelbimu Teisės aktų registre, nes siūlomi pakeitimai turėtų būti taikomi iš karto ir iki kitų įstatymų įsigaliojimo datos turėtų būti įsteigtas NKVC Vyriausybės kanceliarijoje ir priimti reikalingi šio centro veiklą reglamentuojantys teisės aktai (nuostatai, pareigybių aprašymai ir t.t.).

Vyriausybės nutarimo, kuriuo Seimui teikiami įstatymų projektai, projekto 1 punkte siūloma atšaukti Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo Nr. VIII-971 8, 12, 14, 15, 16, 18, 19, 22, 25, 26, 27, 28 ir 31 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą Nr. XIII-4555 (toliau – projektas Nr. XIII-4555), pateiktą Lietuvos Respublikos Seimui 2020 m. vasario 26 d. 2020 m. kovo viduryje prasidėjus COVID 19 pandemijai ir sutrikus Seimo darbui, 2020 m. vasario 26 d. nespėta pristatyti Seime ir jis liko nesvarstytas. Vėliau, 2020 m. balandžio 28 d., Seimas priėmė Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo Nr. VIII-971 2, 8, 9, 11, 12, 14, 22, 27 ir 28 straipsnių pakeitimo įstatymą Nr. XIII-2864 (Vyriausybė Seimui pateikė 2020 m. kovo 25 d.), kuriame buvo įtraukta dalis projekto Nr. XIII-4555 nuostatų. Taip pat Vyriausybės nutarimo, kuriuo Seimui teikiami įstatymų projektai, projekto 1 punkte siūloma atšaukti Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo Nr. VIII-971 pakeitimo

įstatymo projektą Nr. XIIIIP-5332 pateiktą Lietuvos Respublikos Seimui 2020 m. spalio 30 d., kurio dėl prasidėjusių rinkimų į Seimą nespėta pristatyti Seime ir jis liko nesvarstytas.

Priėmus įstatymų projektus bus sukurta integruota krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo sistema, sudarytos prielaidos užtikrinti koordinuotą ir efektyvų pasirengimą valdyti krizes ir ekstremalias situacijas, jų prevenciją, nuolatinę situacijų stebėseną, vertinimą ir veiksmingą krizių bei ekstremaliųjų situacijų valdymą. Sprendimai dėl taikomų krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo priemonių, padarinių šalinimo, žalos mažinimo bus greitesni, paremti ekspertų ir specialistų vertinimu.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta
Priėmus įstatymus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Įstatymų nuostatos nesusijusios su kriminogenine situacija ir korupcija.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai
Įstatymų priėmimas neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymų ir Seimo nutarimų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektais įgyvendinama Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano⁴, 11.7.2 papunkčio priemonė – parengti ir priimti Civilinės saugos įstatymo ir Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo pakeitimus, nustatančius pasirinkto bendro ekstremaliųjų situacijų ir krizių valdymo modelio teisinį reglamentavimą ir 11.7.3 papunkčio priemonė – įsteigti nacionalinio lygmens ekstremaliųjų situacijų ir krizių valdymo centrą pagal pasirinktą modelį.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant įstatymus inkorporuoti į teisinę sistemą, reikės pakeisti kitus įstatymus, kuriuose vartojama sąvoką „ekstremali situacija“ į sąvoka „ekstremalioji situacija“.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus įstatymus, turės būti keičiami šie teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. rugpjūčio 31 d. nutarimas Nr. 1243 „Dėl Ekstremaliųjų situacijų skelbimo ir atšaukimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

⁴ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. kovo 17 d. nutarimas Nr. 286 „Dėl Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo, Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo, Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo atitinkamų nuostatų įgyvendinimo“;

3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. birželio 20 d. nutarimas Nr. 551 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. lapkričio 8 d. nutarimo Nr. 1386 „Dėl Pavojingų Lietuvos ūkio objektų registro reorganizavimo į Valstybinės reikšmės ir pavojingų objektų registrą“ pakeitimo“;

4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. birželio 2 d. nutarimas Nr. 680 „Dėl Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos reikalų koordinavimo civilinės saugos srityje tvarkos aprašo patvirtinimo“;

5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. birželio 7 d. nutarimas Nr. 717 „Dėl Objektų pripažinimo valstybinės reikšmės objektais tvarkos aprašo patvirtinimo“;

6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. lapkričio 11 d. nutarimas Nr. 1171 „Dėl Gyventojų evakavimo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. spalio 20 d. nutarimas Nr. 1503 „Dėl Valstybinio ekstremaliųjų situacijų valdymo plano patvirtinimo“;

8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. gegužės 4 d. Nr. 501 nutarimas „Dėl Civilinės saugos tarptautinės pagalbos prašymo, priėmimo ir teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. sausio 18 d. nutarimas Nr. 99 „Dėl Valstybinio gyventojų apsaugos plano branduolinės avarijos atveju patvirtinimo“;

10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. sausio 24 d. nutarimas Nr. 96 „Dėl slėptuvių poreikio nustatymo“;

11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 12 d. nutarimas Nr. 529 „Dėl Kolektyvinės apsaugos statinių poreikio nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. birželio 7 d. nutarimas Nr. 718 „Dėl Civilinės saugos mokymo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

13. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 1028 „Dėl Ekstremaliųjų situacijų prevencijos vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

14. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. rugsėjo 8 d. nutarimas Nr. 1295 „Dėl Civilinės saugos pratybų organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

15. grėsmių Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams stebėjimo, vertinimo ir perspėjimo apie šias grėsmes tvarką

16. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 9 d. nutarimas Nr. 241 „Dėl ekstremaliųjų įvykių kriterijų sąrašo patvirtinimo“;

17. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. liepos 10 d. nutarimas Nr. 700-9 „Dėl Grėsmių Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui stebėjimo, vertinimo ir perspėjimo apie grėsmes tvarkos aprašo patvirtinimo“

18. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 13 d. nutarimas Nr. 12 „Dėl Vartotojų aprūpinimo energija ir (ar) energijos ištekliais esant ekstremaliai energetikos padėčiai tvarkos patvirtinimo“;

19. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 3 d. nutarimas Nr. 1890 „Dėl valstybės turto perdavimo panaudos pagrindais laikinai neatlygintinai valdyti ir naudotis“;

20. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. kovo 27 d. nutarimas Nr. 254 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos nuostatų patvirtinimo“.

Priėmus įstatymus, Vyriausybė turės patvirtinti:

1. galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos vertinimo tvarką;

2. pranešimo ir keitimosi informacija apie įvykį, ekstremaliąjį įvykį, ypatingą įvykį, ekstremaliąją situaciją ar krizę tvarką;

3. krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo planų rengimo tvarką;

4. priimti sprendimą dėl NKVC steigimo Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijoje.

Priėmus įstatymus, turės būti pripažinti netekusiais galios:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. liepos 1 d. nutarimas Nr. 723 „Dėl Valstybės ekstremaliųjų situacijų operacijų centro nuostatų patvirtinimo“;
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. balandžio 21 d. nutarimas Nr. 429 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ekstremaliųjų situacijų komisijos sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“;
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. rugpjūčio 25 d. nutarimas Nr. 1212 „Dėl Gelbėjimo, paieškos ir neatidėliotinų darbų, įvykių, ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų likvidavimo ir jų padarinių šalinimo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. liepos 21 d. Nr. nutarimas 1108 „Dėl Lietuvos Respublikos civilinės saugos sistemos parengties lygių skelbimo ir atšaukimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Priėmus įstatymų projektus, vidaus reikalų ministras, sveikatos apsaugos ministras, PAGD direktorius iki įstatymų įsigaliojimo turėtų pripažinti netekusiais galios arba pakeisti šiuo metu galiojančius teisės aktus, susijusius su įstatymų projektuose keičiamomis nuostatomis, o taip pat pagal kompetenciją priimti naujus teisės aktus. Vyriausybės kancleris turės priimti Nacionalinio krizių valdymo centro veiklą reglamentuojančius teisės aktus (nuostatus, pareigybių aprašymus ir pan.).

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Valstybės biudžeto lėšų poreikis Vyriausybės kanceliarijai Nacionaliniam krizių valdymo centrui įsteigti 2022–2023 m. sudaro 1150 tūkst. eurų.

Šio centro pajėgumams sukomplektuoti reikalingi papildomi (22 etatai) – 750 tūkst. eurų (iš jų darbo užmokesčiui (toliau – DU) – 739 tūkst. eurų, socialiniam draudimui (toliau – SD) – 11 tūkst. eurų). 1 pareigybei skaičiuojamas vidutinis darbo užmokestis 2800 eurų. Per metus vienai pareigybei – 33 600 eurų. Pilni operaciniai pajėgumai (30 pareigybių, įskaičiuojant esamas Vyriausybės kanceliarijos Grėsmių valdymo ir krizių prevencijos grupės pareigybes) būtų pasiekti iki 2023 m. gruodžio, nuosekliai didinant pajėgumus. 5 etatus numatyta įsteigti 2022 m. (2022 m. suplanuota 203 tūkst. eurų, iš jų DU – 200 tūkst. eurų, SD – 3 tūkst. eurų.). Likusiems 17 etatų 2023 m. reikės 547 tūkst. eurų (iš jų DU – 439 tūkst. eurų, SD – 8 tūkst. eurų.).

Nuo 2024 m. personalo išlaikymui reikės 1023 tūkst. eurų per metus (iš jų DU – 1 008 tūkst. eurų, SD – 15 tūkst. eurų).

Materialinei bazei (infrastruktūra, techninis aprūpinimas) sukurti, įrengiant darbo vietas Vyriausybės kanceliarijos patalpose, numatomas valstybės biudžeto lėšų poreikis 2023 m. – 400 tūkst. eurų.

14. Rengiant įstatymų projektus gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant įstatymų projektus, negauta specialistų vertinimų.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „ekstremalioji situacija“, „civilinė sauga“, „krizė“, „krizių valdymas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Ministro Pirmininko 2021 m. vasario 1 d. potvarkiu Nr. 11 buvo sudaryta darbo grupė pasiūlymams dėl krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo modelio ir jo įdiegimo veiksmų plano parengti, kuri išanalizavusi esamą krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo situaciją, santykį su mobilizacijos ir kitomis sistemomis, taip pat kitų šalių praktiką, pasiūlymus dėl krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo modelio pateikė Vyriausybei (2021 m. birželio 29 d. Nr. LV-290). Darbo grupės parengtiems pasiūlymams Vyriausybė pritarė 2021 m. liepos 28 d. pasitarime (protokolas Nr. 41, 1 klausimas).